

The Role of the Sharing Economy in Poverty Reduction: A Meta-Synthesis Study

Hadi Khan Mohammadi

Associate Professor, Faculty of Management and Accounting, Allamah Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Farshad Momeni

Professor of Economics, Allamah Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Raza Vaezi

Professor of Public Administration, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Javad Samadi Rendi *

Ph.D. Candidate in Public Administration, Allamah Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Introduction

The emergence and expansion of the sharing economy through the use of information technology has fundamentally changed the economic-social aspects of today's life, especially traditional business models. The sharing economy represents a paradigm and novel approach to tackling the multifaceted challenges of global poverty through innovative economic models.

The purpose of this study is to analyze and synthesize the conducted research and create a comprehensive view of the dimensions of the effects of digital platforms on the phenomenon of poverty. The main question of the research is how and with what factors the sharing economy can help reduce poverty.

Literature Review

Schwarten et al. (2013) examined the impact of the sharing economy on the underprivileged in developing countries and showed that job creation and income generation are the most important factors that can affect the underprivileged by using the capacities of the sharing economy. Ganapathy and Reddick (2018) considered it the duty of governments to support the expansion of the sharing economy and use it to provide public benefits and considered the expansion of the sharing economy as a tool for increasing the quality of life of all social groups.

* Corresponding Author: j_samadi@atu.ac.ir

How to Cite: Samadi Rendi, J; Khan MOhamadi, H; Momeni, F; Vaezi, R. (2025). The role of Sharing Economy in poverty reduction: A meta-synthesis, *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 15 (61), 1-47.

McGuinness (2018) concluded, with a perspective derived from the new institutionalist economy, that the sharing economy has the ability to create areas for increasing equality in both supply and demand.

Wu et al. (2020) showed that by creating new markets and expanding new participants in digital platforms, a network of actors with entrepreneurial and job-creation capabilities is formed.

Fu et al. (2021) consider digital economy policymaking with a poverty alleviation approach, especially in labor and product markets, transportation, housing, health, and education sectors, as a fundamental necessity.

He et al. (2021) showed that the use of sharing economy platforms has a positive impact on the living conditions of residents and supports local sustainable development.

Quattron et al. (2022) state that regional development policies provide the conditions for the operation of this digital platform. In his opinion, the use of this business model is effective in reducing poverty and empowering and creating local businesses.

According to Yu-Te Tua et al. (2023), the sharing economy facilitates access to products, services, and environmental production and design strategies in order to achieve the goals of sustainable environmental development. Implementing corporate social responsibility (CSR) principles in the sharing economy reduces inequality and promotes education, justice, health, and social well-being for individuals in society. Peng (2023) concluded that sustainable supply chain management practices in the sharing economy improve social performance and are effective in generating benefits and empowering the less fortunate without harming the environment.

Materials and Methods

This qualitative study was conducted using the meta-synthesis method to extract the main themes regarding the role of the sharing economy in poverty reduction. The process was adapted from the seven-step method of Sandelowski & Barroso, (2006). For this purpose, First, relevant articles were searched in the databases of "Scholar", "Scopus", "Google" and "Science Direct." In screening articles and reviewing abstracts and their relevance to the research question, 281 articles were found for preliminary review, 112 articles for the full review of the text, and finally 20 suitable articles were systematically reviewed. Then, using software MAXQDA version (22), open, axial, and selective codes were categorized and extracted. The axial codes in consultation with the research group and obtaining the opinions of experts were summarized in the main themes with the titles of social value, environmental value,

economic value based on job creation, and economic value based on entrepreneurship.

Results

The findings indicate that the sharing economy's role in poverty reduction is complex and multi-dimensional. The meta-synthesis of articles revealed dimensions of the sharing economy that contribute to poverty reduction. The main themes that were introduced as the most effective factors in poverty reduction through the sharing economy included social value, environmental sustainability value, economic value based on job creation, and economic value based on entrepreneurship.

The subcategories of human and individual value, value creation, trust building, and the expansion of general knowledge were included in the social value category. Entrepreneurship, competition, innovation, empowerment, as well as increased employment, increased income, reduced unemployment, and income generation were included in the economic value categories; and well-being and improved life, social and environmental responsibility, environmental sustainability, and ecological benefits were included in the environmental value categories.

Conclusion

In terms of economic value, the greatest impact is through job creation. This vital aspect directly contributes to income generation and the creation of new job opportunities within the sharing economy, and digital economy platforms play an important role in facilitating entrepreneurship and self-employment, which are critical elements in poverty reduction. Therefore, with appropriate strategies, policies, and regulations, the potential economic and social value of the sharing economy in poverty reduction can be harnessed.

Keywords: Sharing Economy, Gig Economy, Platform Economy, Information Technology, Poverty, Meta-synthesis

نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر: مطالعه فرا ترکیب

هادی خان محمدی دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

فرشاد مؤمنی استاد دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

رضا واعظی استاد مدیریت عمومی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

جواد صمدی رندی* دانشجوی دکترای رشته مدیریت عمومی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

ظهور و گسترش اقتصاد مشارکتی که با استفاده از فناوری اطلاعات ممکن شده است، بسیاری از جنبه‌های اقتصادی - اجتماعی زندگی امروزی به ویژه مدل‌های کسب و کار سنتی را به طور بنیادین تغییر داده است. این نوع کسب و کار به ادعای برخی صاحب‌نظران ظرفیتی را برای درآمدزایی افراد کمتر برخوردار و کاهش فقر فراهم کرده است. این مطالعه با هدف شناسایی مقوله‌های اصلی و فرعی نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر انجام شده است. جهت نیل به این هدف با استفاده از مرور نظام‌مند ادبیات و اتخاذ رویکرد کیفی و روش فراترکیب پژوهش‌های پیشین بر اساس فرایند هفت مرحله‌ای ساندولوسکی و باروز (۲۰۰۶) بررسی و تحلیل شدند. به همین منظور با مراجعه به سایت‌های معتبر الکترونیکی گوگل اسکولار، اسکوپوس و ساینس دایرکت، منابع و مقالات اولیه غربالگری شد و در نهایت تعداد ۲۰ مقاله شناسایی و انتخاب گردید، سپس در محیط نرم‌افزار (MAXQDA 22) کدهای باز، محوری و انتخابی دسته‌بندی و استخراج شدند. در نهایت مضامین اصلی ارزش اجتماعی، ارزش پایداری محیطی، ارزش اقتصادی مبتنی بر اشتغال‌زایی و ارزش اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی به عنوان مؤثرترین عوامل کاهش فقر به واسطه اقتصاد مشارکتی معرفی شدند. نویسندگان بر این باور هستند که با استراتژی‌ها و خط‌مشی‌گذاری مناسب می‌توان از پتانسیل ارزش اقتصادی و اجتماعی اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر بهره‌مند شد.

واژه‌های کلیدی: اقتصاد مشارکتی، اقتصاد گیگ، اقتصاد پلتفرمی، فناوری اطلاعات، فقر، فراترکیب

مقدمه

ظهور و گسترش اقتصاد مشارکتی که با استفاده از فناوری اطلاعات و اینترنت ممکن شده است، بسیاری از جنبه‌های اقتصادی - اجتماعی زندگی امروزی به ویژه مدل‌های کسب‌وکار سنتی را به‌طور بنیادین تغییر داده است. استفاده مؤثر از ظرفیت اقتصاد پلتفرمی می‌تواند تأثیر شگرف بر کیفیت جنبه‌های مختلف زندگی افراد جامعه و رفاه مردم داشته باشد و عدم برنامه‌ریزی و خط‌مشی‌گذاری مناسب باعث از بین رفتن این فرصت تاریخی فناوری می‌گردد.

تحولات و نوآوری‌های شکل گرفته در بستر اقتصاد مشارکتی با ایجاد امکان استفاده از دارایی‌های بلااستفاده یا با استفاده کمتر از ظرفیت، شرایط دسترسی افرادی را که پیش از این به این دارایی‌ها دسترسی نداشته‌اند، را فراهم می‌نماید. اقتصاد مشارکتی به مدل‌های کسب‌وکاری اشاره دارد که به اشتراک‌گذاری و دادوستد از طریق اجاره کالاها و خدمات به دیگران با استفاده از فناوری اطلاعات (IT) و بدون انتقال مالکیت می‌پردازند (Taeihagh, 2017: 1).

ایده اصلی اقتصاد مشارکتی دسترسی موقت به منابع به جای مالکیت آن است (wu et al., 2020: 2). اقتصاد مشارکتی از توانایی (و شاید ترجیح) افراد برای اجاره / قرض گرفتن کالاها و خدمات به جای خرید / مالکیت آنها استفاده می‌کند (Sundararajan, 2016: 5) و با تسهیل دسترسی کاربران خود به کالاها و خدمات و کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری ایجاد ارزش می‌نماید.

از نظر شافرز^۲ و همکاران (۲۰۲۱، ۲۰۱۸) اقتصاد مشارکتی می‌تواند منافع و فرصت‌هایی را برای مصرف‌کنندگان در پایین‌ترین سطح هرم اقتصادی ایجاد کند و با فراهم کردن امکان دسترسی ایشان به کالاها و خدمات بدون پرداخت هزینه و تحمل ریسک‌های مالکیت و با هزینه‌ای بسیار کمتر فرصت‌هایی اقتصادی و اجتماعی برای ایشان

1. Information Technology
2. Schaefers

ایجاد و به خروج آنها از تله فقر کمک کند. ظهور و گسترش اقتصاد مشارکتی^۱ که با استفاده از فناوری اطلاعات ممکن شده است ظرفیت‌های جدید و بی‌سابقه‌ای برای کاهش فقر در جوامع ایجاد نموده است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد بسترهای اقتصاد مشارکتی توانسته‌اند، نرخ بیکاری مردمی که زیر خط فقر زندگی می‌کنند را کاهش داده و وضعیت مالی و اشتغال کارگران کم‌درآمد را بهبود بخشیده و به خروج افراد کمتر برخوردار از تله فقر از طریق توانمندسازی ایشان کمک کنند (Li et al., Corujo, 2017: 2; 2021: 7; He et al., Michelini, et al., 2018: 11; 2020; Al-Jayyousi et al, 2022: 5, 2016: 1; 2021: 3; wu et al., 2020: 6).

اثر بخشی استفاده از این بسترهای دیجیتال در راستای کاهش فقر مستلزم سیاست‌گذاری مناسب دولتی و ایفای مسئولیت اجتماعی شرکت‌های ارائه‌دهنده بسترهای اقتصاد مشارکتی است (McGinnis, 2018: 12). فقر پدیده چندبعدی است که شامل محرومیت‌ها در بسیاری از ابعاد زندگی از جمله اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی می‌شود. بنابراین برای حل مشکلات ناشی از نابرابری و فقر رویکردی چندوجهی لازم است که مؤلفه‌های معنوی، اجتماعی، نهادی و اقتصادی را در نظر داشته باشد (Zaman, 2018: 3).

از این رو توسعه بسترهای اقتصاد مشارکتی به گونه‌ای که نقش توانمند ساز برای افراد کمتر برخوردار و فقرا را داشته باشند و باعث ایجاد برابری‌های اجتماعی - اقتصادی گردند، متضمن شناختی جامع از شیوه‌های تأثیرگذاری این بسترهای دیجیتال بر پدیده فقر و توجه به تأثیر این بسترهای اقتصادی بر افراد کمتر برخوردار و شناخت دقیق ویژگی‌ها و انتظارات ایشان و همچنین بستر نهادی عمل آنها بر اساس حوزه‌های فعالیت مختلف و اهداف متصور از به کارگیری اقتصاد مشارکتی است (Ganapati & Reddick, 2018: 7). با وجود افزایش روزافزون اهمیت اقتصاد مشارکتی در زندگی روزمره شهروندان و تأثیراتی که بر نفع عامه می‌گذارند، پژوهش‌های بسیار کمی در حوزه تأثیر اقتصاد مشارکتی بر فقر و نابرابری انجام شده است. پژوهش‌های محدود انجام شده نیز غالباً تنها به

بعدی از ابعاد تأثیرات فقرزدای بسترهای اقتصاد مشارکتی بر فقر پرداخته‌اند و پژوهش‌هایی که ابعاد مختلفی از این تأثیر را در نظر گرفته باشند بسیار معدودند بررسی پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه اقتصاد مشارکتی نشان می‌دهد که اغلب آنها بر اثرات اقتصادی این تحول دیجیتال تمرکز داشته است و پژوهش‌های کمی بر تأثیرات اجتماعی آن و نحوه تأثیر آن بر گروه‌های کمتر برخوردار انجام شده است.

ضرورت این امر چه در حوزه بررسی تأثیرات اقتصاد مشارکتی بر جامعه و چه در حوزه خط‌مشی‌گذاری دولتی مشهود است و لازم است پژوهش‌های جامعی در تأثیر اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر با تمرکز بر تأثیرات اجتماعی به کارگیری بسترهای اقتصاد مشارکتی در این خصوص انجام پذیرد.

از دیدگاه کاربردی مسئله اساسی برای ایجاد زمینه سیاست‌گذاری مناسب اقتصاد مشارکتی برای کاهش فقر در کشوری چون ایران، که به عنوان کشوری در حال توسعه با پدیده فقر دست به گریبان است شناخت شیوه تأثیرگذاری بسترهای اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر و درک و شناخت تجربه جهانی در این مورد است. از این جهت ضروری است، با تحلیل ایده‌ها و تلاش‌های پژوهشی انجام‌شده در این حوزه، نگاهی جامع به شیوه‌های تأثیرگذاری اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر بدست آید تا بستر لازم برای خط‌مشی‌گذاری مناسب دولتی و همچنین ایفای مسئولیت‌های اجتماعی توسط سازمان‌های اداره‌کننده بسترهای اقتصاد مشارکتی در راستای کاهش فقر فراهم گردد.

پژوهش حاضر تلاش نموده است با تحلیل و فراترکیب پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه نه تنها درکی عمیق‌تر از این ارتباط بدست دهد، همچنین در هر یک از حوزه‌های تأثیرگذاری با موشکافی و مقایسه و تحلیل پژوهش‌های انجام‌شده عوامل اصلی تأثیرگذاری در هر بعد به آنها وابسته‌اند را شناسایی نماید. بر این اساس هدف از این پژوهش ایجاد دیدی جامع از ابعاد تأثیرات بسترهای اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر، همچنین شناسایی عوامل زمینه‌ای تأثیرگذار بر اثربخشی هر یک از ابعاد است.

بر این اساس سؤال اصلی این پژوهش آن است که اقتصاد مشارکتی چگونه و با چه عواملی می‌تواند به کاهش فقر کمک کند؟ به منظور پاسخ به این سؤال لازم است ابعاد محوری تأثیرگذاری اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر شناسایی و سپس در هر یک از ابعاد نحوه تأثیرگذاری آن بعد بر پدیده فقر بررسی و عوامل ذیل هر یک از ابعاد شناسایی شود. به منظور پاسخ به این سؤالات پژوهش حاضر با استفاده از روش فرا ترکیب کلیه پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه را بررسی و با کدگذاری و تحلیل آنها چهارچوبی از عوامل تأثیرگذار اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر استخراج خواهد شد.

پیشینه پژوهش

اقتصاد مشارکتی پدیده‌ای اجتماعی-اقتصادی است که برای فراهم کردن دسترسی موقت مشتریان به دارایی‌های قابل لمس و غیرقابل لمس از یک پلتفرم آنلاین استفاده می‌کند (Eckhardt et al., 2019: 1). این مدل اقتصادی که به شکل مدل‌های کسب کار متنوعی بروز می‌یابد، با توجه به فراگیر شدن استفاده از بسترهای آنلاین در ابعاد مختلف زندگی در سالیان اخیر منجر به تحولات اجتماعی-اقتصادی قابل توجه در همه جنبه‌های زندگی اجتماعی ما شده است (FU et al., 2021: 1; Rosário & Dias, 2022: 1).

مدل کسب و کار پلتفرمی امکان تعاملات هم‌تا به هم‌تایی را در جهان فراهم کرده است که فرصت‌های کسب و کار و صرفه‌های اقتصادی را هم برای ارائه‌دهندگان و هم استفاده‌کنندگان خدمات و محصولات ارائه‌شده در این بسترهای دیجیتال افزایش می‌دهد (Lee et al., 2021: 2). این فرصت‌های جدید زمینه‌ای فراهم کرده است که افراد کمتر برخوردار با استفاده از آن به توانمندی‌هایی که پیش از این به آن دسترسی نداشته‌اند دست یابند و از این طریق شرایطی برای خروج آنها از تله فقر فراهم آید.

تأثیرگذاری اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر هم در حوزه علم اقتصاد و هم در حوزه دانش مدیریت دولتی مورد توجه پژوهشگران و خط‌مشی‌گذاران بوده است و پژوهشگران حوزه اقتصاد و مدیریت دولتی با تأکید بر نقش و اهمیت سازنده اقتصاد مشارکتی بر نفع

عامه، افزایش بهره‌وری و ایجاد اشتغال، ابعاد و روش‌های استفاده از ظرفیت‌های این مدل‌های کسب‌وکار و همچنین شیوه‌های کاهش تداخلات اجتماعی ناشی از گسترش روزافزون آن را مورد بررسی قرار داده‌اند.

ریشه‌های تئوریک اقتصاد مشارکتی برخاسته از دانش اقتصاد و مدیریت است. می‌توان تئوری کاهش هزینه تعاملات را از مهم‌ترین تئوری‌های مورد بحث و استناد در ادبیات اقتصاد مشارکتی از دیدگاه علم اقتصاد دانست (Akbar, Y., & Tracogna, A. 2022: 6).

از دیدگاه مکاتب اقتصادی، اقتصاد مشارکتی را می‌توان در ذیل مکتب اقتصادی نهادگرایی جدید بررسی نمود، این مکتب اقتصادی که بر اهمیت نهادها به عنوان قواعد بازی و در یک نظام اقتصادی اجتماعی می‌نگرند.

بر اهمیت نهادهای رسمی و همچنین نهادهای غیررسمی در کارکردهای اقتصادی تأکید می‌نماید. تئوری کاهش هزینه تعاملات که ذیل مکتب نهادگرایی جدید تعریف می‌گردد بر هزینه‌های مبادله و اهمیت آن تأکید می‌کند و آن را بخشی غیرقابل حذف برای تبیین عملکرد اقتصادی می‌داند. تئوری کاهش هزینه تعاملات یکی از عوامل اصلی توسعه نیافتگی کشورها را در رشد نیافتگی نهادها، چه نهادهای رسمی و چه نهادهای غیررسمی جستجو می‌کند از این رو است که کارکردهایی که به جبران خلأهای نهادی کمک نموده و باعث رسمی سازی بیشتر فعالیت بازیگران اقتصادی گردند را در کاهش هزینه‌های معاملاتی و در نتیجه کارکرد بهتر اقتصادها مؤثر می‌داند.

اقتصاد مشارکتی با توجه به کارکرد خود در کاهش هزینه‌های معاملاتی، رسمی سازی فعالیت‌ها، افزایش مشارکت بازیگران و ذینفعان در فعالیت‌های اقتصادی و پر کردن خلأهای نهادی از دیدگاه اقتصاد نهادی جدید امری تسهیل گر در بهبود کارکردهای اقتصادی و باعث بهبود بسترهای نهادی و پر شدن خلأهای نهادی دانسته شده است (Wu et al., 2020: 3).

از دیدگاه علم مدیریت عمومی بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصاد مشارکتی را می‌توان در بستر پارادایم مدیریت ارزش عمومی نوین مورد تحلیل قرارداد. از دیدگاه این پارادایم که بر هم‌افزایی میان بخش دولتی، بخش خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد در راستای حرکت در مسیر حکمرانی خوب با تأکید بر افزایش هم‌آفرینی جمعی و ارزش‌های مردم سالارانه بنا گشته است. اقتصاد مشارکتی با توجه به ایجاد و تقویت پیوندهای اجتماعی، شکل‌گیری بسترهای نوآوری جمعی و افزایش سرمایه‌های اجتماعی و مشارکت‌های مردمی بستری قابل اتکا برای تحقق اهداف این پارادایم دانسته شده است (Schor, 2016: 11).

کوهن^۱ و کیتزمن^۲ (۲۰۱۴) در تبیین مفهوم اقتصاد مشارکتی از تئوری نمایندگی^۳ بهره‌گرفته‌اند و بر آن مبنا تلاش نموده‌اند به درک روابط بین ذینفعان مختلف در بسترهای اقتصاد مشارکتی و به ویژه نقش حکومت‌ها و دولت‌های محلی در این ارتباط پردازند و بر این اساس پیشنهادهایی برای ایجاد روابط بهینه و متعامل برای دسترسی به اهداف مشترک بین بخش عمومی و دولت‌ها و پلتفرم‌ها مطرح شده است.

تئوری سرمایه اجتماعی و رابطه آن با مفهوم توسعه، نیز یکی از پشتوانه‌های مهم مباحث تئوریک اقتصاد مشارکتی در حوزه علم مدیریت دولتی است. پژوهشگرانی که از این دیدگاه تئوریک اقتصاد مشارکتی را مورد بررسی قرار داده‌اند ضمن شناسایی برخی فرصت‌ها و روش‌هایی که اقتصاد مشارکتی در راستای افزایش سرمایه‌های اجتماعی پدید می‌آورد، چالش‌هایی را نیز آشکار نموده‌اند.

این پژوهش‌ها بر اهمیت تقویت روابط بین افراد و رسمی‌سازی روابط و به ویژه ایجاد اعتماد تأکید می‌نمایند و روند تغییر الگوی اعتماد را، از اعتماد به مؤسسات و سازمان‌ها، به سوی اعتماد به افراد و فرایندها در بسترهای اقتصاد مشارکتی، روندی مفید برای تقویت جوامع محلی و به ویژه افراد فقیر و کمتر برخوردار، شناسایی و پیشنهاد می‌نمایند (Ferrari, 2016: 9).

1. Cohen

2. Kietzmann

3 Agency theory

شوارتن^۱ (۲۰۱۳) را می‌توان از اولین پژوهشگرانی دانست که در زمینه تأثیرگذاری اقتصاد مشارکتی بر فقر و تأثیر این مدل اقتصادی بر گروه‌های کمتر برخوردار پژوهش نموده است. او در پژوهش خود با عنوان قدرت اقتصاد مشارکتی به بررسی تأثیر این مدل اقتصادی بر اقشار کمتر برخوردار در کشورهای در حال توسعه پرداخته است. وی در پژوهش خود هشت حوزه، جمع‌سپاری^۲، اشتغال و ایجاد درآمد، نوآوری‌های فناوری، محافظت از منابع طبیعی، مدیریت فجایع و بلایا، تقسیم‌داری‌های اجتماعی و مشارکت مدنی، تبادل دانش و آموزش و توسعه فنی و حرفه‌ای را مورد بررسی قرار داده است. وی مهم‌ترین عاملی که می‌تواند با استفاده از ظرفیت‌های اقتصاد مشارکتی بر طبقه کمتر برخوردار تأثیر بگذارد را موضوع اشتغال آفرینی و ایجاد درآمد دانسته است و همچنین در نتیجه پژوهش خود پیش‌بینی کرده است که ظرفیت‌های اقتصاد مشارکتی بیشتر برای مهارت آفرینی و توانمندسازی بکار گرفته شود.

کابوت^۳ (۲۰۱۶) در پژوهش خود با عنوان "اقتصاد مشارکتی، فرصتی برای فقیرترین‌ها؟" تلاش نموده است طی پژوهشی اکتشافی تعریف دقیقی از ابعاد مفهوم اقتصاد مشارکتی را با توجه به ابعاد مصرف، تولید، امور مالی و تأمین مالی مشارکتی و به اشتراک‌گذاری دانش و مهارت را تبیین و ارائه نماید. وی در پژوهش خود مجموعه‌ای از شیوه‌های به‌کارگیری این مدل اقتصادی مانند تولید نظیر به نظیر، مشارکت، دسترسی آزاد، جابجایی، غیرمادی‌سازی را به منظور درک توانایی‌های اقتصاد مشارکتی برای مبارزه در مقابل عدم اطمینان اجتماعی^۴ مورد بررسی قرار داده است.

در نتیجه‌گیری پژوهش خود نتیجه گرفته است که اقتصاد مشارکتی می‌تواند از روش‌های ذیل باعث کمک به افراد آسیب‌پذیر جامعه و مبارزه با فقر و افزایش برابری گردد: ایجاد دسترسی ساده‌تر به کالاها و خدمات با هزینه کمتر و یا حتی بدون هزینه ایجاد

1. Schwarten

2. crowdfunding

3. Gonzalez

4. precariousness

ارزش بیشتر در اقتصاد محلی و توسعه کسب‌وکارهای محلی و کوچک، افزایش ارتباطات و مشارکت اجتماعی بین افراد و تبادل دانش و افزایش سرمایه اجتماعی، ایجاد زمینه اشتغال و کارآفرینی برای افراد و ورود به بازار کار.

مک گنیس^۱ (۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان "اقتصاد مشارکتی به عنوان یک اقتصاد برابری آفرین" اقتصاد مشارکتی را به عنوان فرصتی که پیش روی بخش عمومی برای افزایش برابری‌های اجتماعی قرار دارد، مورد تحلیل قرار می‌دهد. او با دیدگاهی برگرفته از اقتصاد نهاد‌گرای جدید نتیجه گرفته است که اقتصاد مشارکتی هم در عرضه و هم در تقاضا توانایی ایجاد زمینه‌های افزایش برابری را دارد.

در سمت عرضه با ایجاد بازاری مجازی و فراهم آوری امکان عرضه محصولات و خدماتی که تا پیش از این در روش‌های سنتی امکان عرضه آنها وجود نداشته است و همچنین رسمی‌سازی فعالیت‌ها و ایجاد تضامین و قوانین لازم برای کاهش عدم اطمینان‌ها فرصت‌های جدید عرضه را برای طیف گسترده‌ای از افراد جامعه که تاکنون امکان عرضه محصولات و خدمات خود را نداشته‌اند فراهم نموده و در نتیجه باعث ایجاد فرصت‌های جدید و کارآفرینی شده است.

در بخش تقاضا نیز این نوع از اقتصاد با ایجاد روش‌های برخط و مبتنی بر رسمی‌سازی فعالیت‌ها باعث ایجاد دسترسی بیشتر به کالاها و خدمات برای گروه‌هایی از افراد جامعه که پیش از این توان و وسیع مالی کافی برای مصرف را نداشته‌اند، می‌گردد. این افزایش تقاضا نه تنها در تأمین کالا و خدمات بلکه در تأمین دانش و افزایش مهارت‌ها نیز مصداق دارد.

گاناپاتی^۲ و ردیک^۳ (۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان "چشم‌اندازها و چالش‌های اقتصاد مشارکتی برای بخش دولتی" با دیدگاهی انتقادی به بررسی فرصت‌ها و تهدیداتی که این مدل اقتصادی برای دولت‌ها و نفع عامه پدید می‌آورد پرداخته‌اند. آنها حمایت از

1. McGinnis
2. Ganapati
3. Reddick

گسترش اقتصاد مشارکتی و استفاده از آن برای فراهم‌آوری نفع عامه را وظیفه دولت‌ها دانسته و به عقیده وی گسترش اقتصاد مشارکتی می‌تواند به عنوان ابزاری برای افزایش کیفیت زندگی همه گروه‌های اجتماعی به کار گرفته شود.

این پژوهش انتقادات وارده به اقتصاد مشارکتی را در حوزه ایجاد برابری‌های اجتماعی در چهار گروه طبقه‌بندی نموده است: نخست آنکه مدل‌های کسب‌وکار مبتنی بر اجاره در واقع مالک‌دارایی قابل اجاره دادن را ثروتمندتر می‌نماید و از این طریق نه تنها شکاف طبقاتی را کاهش نمی‌دهد، بلکه باعث افزایش این شکاف و دارا تر شدن دارا می‌گردد. دوم آنکه خود بسترهای اقتصاد مشارکتی نیز الزاماً برابری طلب نیستند، بلکه خود به عنوان یک بنگاه سرمایه‌داری عمل کرده و از دسترنج افراد کمتر برخوردار که در این بسترها با قراردادهای متزلزل و شکننده کار می‌کنند برای نفع شخصی خود سود می‌برند و فراتر از آن دست به رقابت‌های ناعادلانه با کسب‌وکارهای سنتی می‌زنند. سوم آنکه ادعای اقتصاد مشارکتی در خصوص ایجاد پایداری محیط‌زیستی و اجتماعی در بلندمدت هنوز به درستی قابل نتیجه‌گیری نیست.

هافمن^۱ (۲۰۱۹) در پژوهش خود با عنوان "نقش بخش عمومی در اقتصاد مشارکتی" چهارچوبی مفهومی برای درک ارتباط میان ارزش‌های عمومی و شیوه تأمین آنها توسط دولت با استفاده از ظرفیت‌های اقتصاد مشارکتی را تدوین نموده است. وی چهار ارزش بخش عمومی حرفه‌ای‌گرایی، بهره‌وری، خدمت‌رسانی و تعامل را به عنوان ارزش‌های بخش عمومی که از طریق اقتصاد مشارکتی قابل حصول هستند را شناسایی نموده است.

وو^۲ و همکاران (۲۰۲۰)، طی پژوهش خود با عنوان "کاهش فقر از طریق اقتصاد مشارکتی" اقتصاد مشارکتی را به عنوان راهی مؤثر برای حل و کاهش مشکل فقر پیشنهاد نموده است و در نتیجه مطالعات خود نشان داد که چگونه با تسهیل دو مکانیزم اساسی ایجاد بازارهای جدید و پرورش مشارکت‌کنندگان جدید، شبکه‌ای از بازیگران با توانایی

1. Hofmann
2. wu

کارآفرینی و اشتغال‌زایی تشکیل می‌شود که از کارآفرینان تا دهقانان محلی و سطوح مختلف دولت‌ها را در برمی‌گیرد.

این شبکه از ذینفعان به هم مرتبط می‌تواند با غلبه بر خلأهای نهادی به ایجاد بازارهای فراگیر منجر گردد. وی خلأهای نهادی مانع تشکیل بازارهای کارآمد را مورد تحلیل قرار داده و به ارتباط میان نحوه استفاده از ظرفیت‌های اقتصاد مشارکتی و کاهش این خلأها پرداخته است. او نتیجه گرفته است اقتصاد مشارکتی می‌تواند به عنوان ابزاری قدرتمند و مؤثر برای مبارزه با فقر و نابرابری‌های اجتماعی به ویژه در نابرابری‌های جغرافیایی به کار گرفته شود.

فو^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش خود با عنوان پلتفرم‌های دیجیتال و توسعه، اقدام به ترکیب و تحلیل پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه اقتصاد اشتراکی با رویکرد توسعه نموده است و از تحلیل خود نتیجه گرفته است سیاست‌گذاری در حوزه اقتصاد دیجیتال با رویکرد فقرزدایی به‌طور ویژه در بازارهای کار و محصول، بخش‌های حمل‌ونقل، مسکن، بهداشت و آموزش یک ضرورت اساسی است.

وی در نتیجه مروری سیستماتیک و فراترکیب از شواهد مربوط به پلتفرم‌های دیجیتال سه پیامد سیاستی را پیشنهاد نموده است؛ اولاً، لزوم ایجاد زیرساخت‌های دیجیتال و به ویژه در پایه هرم اقتصادی (BOP)^۲ در کشورهای در حال توسعه، ثانیاً تقویت آموزش و تعلیم مهارت‌های دیجیتال و در نهایت توسعه و بکارگیری خط‌مشی‌ها و مقرراتی که انواع جدیدی از کارآفرینی در پایه هرم را تشویق کنند و ایجاد شغل‌های جدید را در پلتفرم‌های دیجیتال تسهیل کنند.

مطالعه چیتام^۳ و لیور^۴ (۲۰۲۱) با عنوان مردم، فقر و سیاست‌ها: توسعه اقتصاد مشارکتی بخش عمومی، چگونگی و چرایی تفاوت اشتراکی بخش عمومی با بخش‌های تجاری و

1. Fu

2. Base of Pyramid (BOP)

3. Cheetham

4. Lever

غیرانتفاعی را بررسی نموده است. وی در این مطالعه به بررسی این موضوع پرداخته که چگونه و چرا پلتفرم‌های اشتراکی بخش دولتی با پلتفرم‌های اشتراکی تجاری و غیرانتفاعی متفاوت است. مطالعه نشان می‌دهد که اشتراک‌گذاری بخش دولتی دارای درجه بالاتری از پیچیدگی نسبت به سایر انواع اقتصاد اشتراکی دارد و از انگیزه‌ها، ارزش‌ها و روش‌های کار متفاوت در میان سازمان‌ها و گروه‌های جامعه مختلف ناشی می‌شود. وی در پژوهش خود شواهدی از اثربخشی اقتصاد مشارکتی در زمینه کاهش فقر و راهکارهای بکار گرفته‌شده در این حوزه را بررسی و توصیف و الزامات لازم برای بهره‌گیری از اقتصاد اشتراکی برای حمایت از گروه‌های کمتر برخوردار را پیشنهاد نموده است.

حی^۱ و همکاران (۲۰۲۱) در مقاله‌ای با عنوان اقتصاد دایره‌ای: مطالعه‌ای در مورد استفاده از AirBnB برای توسعه پایدار ساحلی در دلتای مکنونگ ویتنام، به بررسی تأثیر اقتصاد اشتراکی بر گروهی از مردم کمتر برخوردار پرداخته است و شیوه تأثیرگذاری اقتصاد مشارکتی بر زندگی ایشان را بررسی نموده است. در نتیجه این بررسی هی و همکاران نتیجه گرفته‌اند بهره‌گیری از پلتفرم‌های اقتصاد مشارکتی مانند استفاده از ایر بی بی^۲، تأثیر مثبتی بر شرایط زندگی ساکنان دارد، از توسعه پایدار محلی حمایت می‌کند و برای رسیدن به اهداف توسعه پایدار کمک می‌کند. در نهایت، ایجاد و گسترش سیاست‌ها توسط مقامات محلی با محدود کردن اثرات منفی سوءاستفاده از منابع طبیعی و تسهیل کسب‌وکارهای خانوادگی در تلاش برای ادغام توسعه اقتصادی و مسئولیت اجتماعی و زیست‌محیطی می‌تواند بخشی ضروری از توسعه اقتصادی در مناطق کمتر برخوردار باشد.

کواترون^۳ و همکاران (۲۰۲۲)، در پروژه خود با عنوان تحلیلی در مقیاس جهانی از مدل اقتصاد اشتراکی - مطالعه موردی ایر بی بی، نفوذ و پذیرش ایر بی بی را مطالعه کردند. آنها برخلاف مناطق حومه‌ای یا روستایی بر شهرها تمرکز کردند، و در نتیجه

1. He

2. AirBnB

3. Quattrone

4. Airbnb

تحلیل خود نتیجه گرفته‌اند که این بستر دیجیتال توانسته است در تغییر سطح زندگی افراد کمتر برخوردار مؤثر عمل کند. با این وجود زمانی که سیاست‌های منطقه‌ای توسعه‌ای شرایط را برای فعالیت این بستر دیجیتال فراهم‌تر نموده است اثربخشی کاربرد این مدل کسب‌وکار در کاهش فقر و توانمندسازی و ایجاد کسب‌وکارهای محلی بسیار بیشتر بوده است. این پژوهش تأثیر عوامل امنیت و همچنین دسترسی به حمل‌ونقل عمومی رو تحلیل نموده و نتیجه گرفته است ذینفعان اقتصاد اشتراکی محلی و دولت‌ها باید شریک شوند و با هم کار کنند تا برنامه‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت در مناطق حاشیه‌ای شهری را توسعه دهند تا هر دو طرف از آن‌ها بهره‌مند شوند.

یو تی توآ^۱ و همکارانش (۲۰۲۳) طی پژوهش با عنوان "دستیابی به توسعه پایدار با استفاده از اقتصاد مشارکتی" نتیجه گرفته‌اند اقتصاد مشارکتی دسترسی به محصولات، خدمات، و استراتژی‌های تولید و طراحی زیست‌محیطی را در راستای رسیدن به اهداف توسعه پایدار محیط تسهیل می‌کند. در اقتصاد مشارکتی شرکتها منابع، خدمات و شیوه‌هایی را که افراد به‌تنهایی قادر به پرداخت هزینه آن نیستند، مبادله می‌کنند. این امر باعث توسعه روابط با تأمین‌کنندگان و ایجاد انگیزه در آنها برای همکاری می‌شود تا مسئولیت‌های زیست‌محیطی خود را برآورده کنند و در نهایت به اهداف توسعه پایدار خود برسند. به‌طور مشابه، اجرای اصول مسئولیت اجتماعی در شرکتها (CSR)^۲ در اقتصاد مشارکتی، نابرابری را کاهش می‌دهد و آموزش، عدالت، سلامت و رفاه اجتماعی را برای افراد جامعه ارتقا می‌دهد. همه این اهداف در دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار گنجانده شده است.

پنگ^۳ (۲۰۲۳) در پژوهش خود با عنوان "اقتصاد مشارکتی و زنجیره‌های تأمین پایدار" نتیجه گرفته است بین شیوه‌های مدیریت زنجیره تأمین پلتفرم‌های اقتصاد اشتراک‌گذاری و اهداف توسعه پایدار رابطه معناداری وجود دارد. شیوه‌های مدیریت زنجیره تأمین پایدار در اقتصاد مشارکتی عملکرد اجتماعی را بهبود می‌بخشد و به‌طور ویژه

1. Yu-Te Tua

2. corporate social responsibility

3. Peng

بر ایجاد انتفاع و توانمندسازی افراد کمتر برخوردار برای خروج از فقر بدون آسیب زدن به محیط زیست مؤثر است.

بر اساس پژوهش‌های وی شرکت‌های اقتصاد مشارکتی می‌توانند قصد خرید را در مشتریان القا کنند، و تفکر اجتماعی دوستانه مشتریان، شرکت‌ها را برای دستیابی به اهداف توسعه پایدار ترغیب می‌کند. علاوه بر این، با شیوه‌های مدیریت زنجیره تأمین پایدار در اقتصاد مشارکتی، شرکت‌ها عملکرد اقتصادی خود را که منجر به افزایش نیت مشتری برای کمک به دستیابی به اهداف توسعه پایدار می‌شود، بهبود می‌بخشند.

در ایران نیز اخیراً با توجه به گسترش و فراگیر شدن بسترهای اقتصاد مشارکتی پژوهش‌هایی در این حوزه توسط پژوهشگران با نگاه به تأثیرات اجتماعی و اقتصادی این بسترها انجام شده است.

مطالعه‌ای توسط مقیمیان بروجنی^۱ و همکاران (۲۰۲۲) با عنوان ارزش درک شده در اقتصاد مشارکتی، نقش همدلی، رفتار شهروندی و رفتار فرا نقشی انجام شد. هدف از این مطالعه کیفی با رویکرد گراند تئوری آزمون چارچوب خلق ارزش و بررسی نقش مفاهیم اخلاقی شامل همدلی مشتری، رفتار ارائه‌کننده خدمات و رفتار فرا نقشی در شرکت‌کنندگان بود.

نتایج تحقیق منجر به مدل خلق ارزش در اقتصاد اشتراکی شد با توجه به مسائل اخلاقی مانند همدلی مشتری، رفتار ارائه‌کننده خدمات و رفتار فرا نقشی که همه شرکت‌کنندگان در اقتصاد مشارکتی در نظر می‌گرفتند. مهم‌ترین نوع ارزش برای هر شرکت‌کننده در اقتصاد مشارکتی (مشتری و ارائه‌کننده خدمت) شناسایی شد. این ارزش‌ها در چهار مقوله رفتار هم‌آفرینی ارزش مشتری، همدلی مشتری، ارائه ارزش فعال‌کننده خدمات، و تسهیل ارزش ارائه‌کننده خدمات دسته‌بندی شد.

نریمانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود با عنوان "ارائه چارچوب نهادی برای تنظیم‌گری مدل‌های جدید کسب‌وکار در ایران (مطالعه موردی، ارائه‌دهندگان خدمات

برخط جابجایی درون شهری)" بیان می‌دارند؛ و پیشنهاد می‌نماید. تنظیم‌گری ملی (وزارت کشور) در سطح نهادی و نظارت اتحادیه با همراهی تنظیم‌گری محلی (شهرداری‌ها) در سطح انتخاب جمعی و هویت پلتفرم‌های واسطه‌ای با امکان تعریف نقش‌آفرینان ملی در سطح عملیاتی، چارچوب مناسبی برای تنظیم‌گری این کسب‌وکارها خواهد بود. با این وجود هنوز پژوهش‌هایی با تمرکز بر نحوه تأثیرگذاری و همچنین به‌کارگیری ظرفیت‌های بسترهای اقتصاد مشارکتی برای تحقق نفع عامه و به‌طور ویژه کاهش فقر در ایران انجام نپذیرفته است.

از تحلیل پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه می‌توان نتیجه گرفت، برخی از عوامل اصلی در اقتصاد مشارکتی که بر کاهش فقر تأثیرگذار هستند قابل تشخیص است. اولین عامل از میان این عامل‌ها را می‌توان توانایی این مدل کسب‌وکار در ایجاد اشتغال و کارآفرینی دانست. ایجاد فرصت‌های جدید از طریق تسهیل مکانیزم عرضه محصولات دسترسی به بازارهای جدید و همچنین ایجاد ارتباطات اجتماعی بیشتر و در نتیجه تسهیل دسترسی به زنجیره تأمین مواد اولیه و تسهیل در دسترسی به ابزارهای تولید را می‌توان از عواملی دانست که از طریق اقتصاد اشتراکی باعث ایجاد اشتغال و فرصت‌های کارآفرینی جدید می‌گردد (Schwarten et al., 2016: 6; McGinnis, 2018: 13; Corujo, 2010: 5; al, 2013: 4; Botsman & Rogers, 2017: 12).

عامل دومی که در پژوهش‌های متعدد بر تأثیرگذاری آن بر پدیده فقر از طریق اقتصاد مشارکتی تأکید شده است تسهیل دسترسی به خدمات و محصولات با قیمت ارزان‌تر و با دسترسی‌پذیری بیشتر است. بر این اساس افراد کمتر برخوردار که پیش از این از دسترسی به برخی خدمات و کالاها همچون حمل‌ونقل یا آموزش محروم بوده‌اند با استفاده از بسترهای اقتصاد اشتراکی امکان دسترسی به کالاها و خدمات و در نتیجه در دستیابی به فرصت‌هایی برای توانمندسازی و خروج از تله فقر دست‌یافته‌اند (Quattrone, 2022: 6; Micheline, et al., 2018: 12; Schor, 2016: 10).

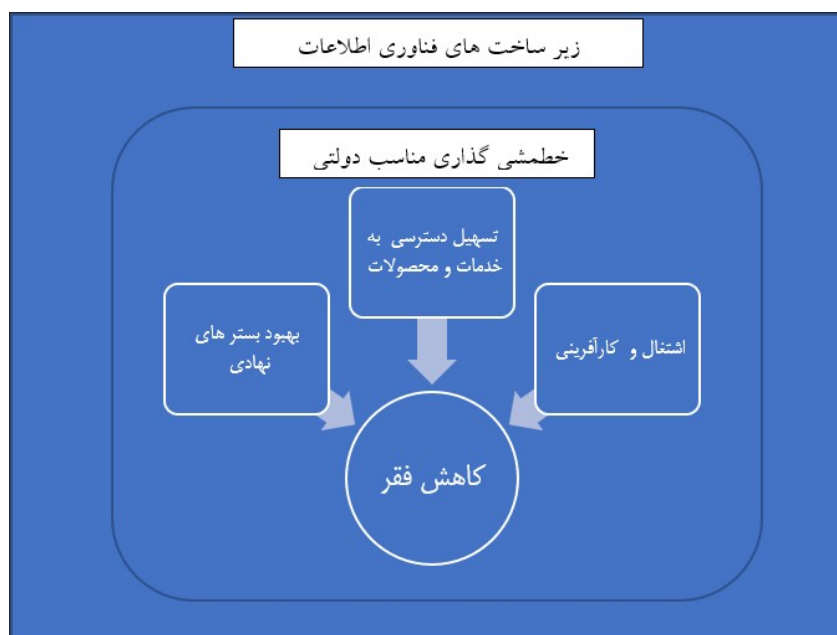
عامل سوم که مورد توجه پژوهشگران بوده است بهبود بسترهای نهادی است. بر اساس این دیدگاه که از قالب افزایش سرمایه اجتماعی، بهبود پیوندهای اجتماعی، بهبود ارتباط بین دولت و مردم، افزایش مشارکتهای مردمی، افزایش مشارکتهای بخش خصوصی با دولت، بر نقش اقتصاد مشارکتی بر کاهش هزینه تعاملات و افزایش اعتماد در تعاملات بین افراد و جبران کاستیهای نهادی تأکید شده است (Schwarten et al., 2013: 9; wu et al., 2020: 11).

بر این اساس می‌توان سه عامل اصلی اشتغال و کارآفرینی و تسهیل دسترسی به خدمات و محصولات و بهبود بسترهای نهادی را از عوامل اصلی تأثیرگذار بر کاهش فقر از طریق اقتصاد مشارکتی دانست. از سوی دیگر پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه اثربخشی اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر را فارغ از شیوه‌های اثرگذاری تابعی از سیاست‌گذاری مناسب دولتی و همچنین مستلزم وجود زیرساخت‌های فناوری اطلاعات مناسب دانسته‌اند و در پژوهش‌های متعدد بر لزوم سیاست‌گذاری صحیح و مناسب دولتی در حوزه‌هایی همچون حقوق کار و تعیین حداقل دستمزدها و نحوه تقسیم ثروت و درآمد به منظور ایجاد زمینه اثربخشی اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر تأکید شده است. سیاست‌گذاری مناسب همچنین به دلیل کاهش تداخلات و تأثیرات منفی اقتصاد مشارکتی نیز ضروری است.

وجود خط‌مشی‌هایی که زمینه رشد کسب‌وکارهای اقتصاد مشارکتی را فراهم آورد، همچون ایجاد امنیت و حفاظت از حریم شخصی، ایجاد همکاری‌های متقابل بین کسب‌وکارهای اقتصاد مشارکتی و حکومت‌های محلی و وجود قوانین مناسب برای حفاظت از حقوق کار شاغلین در این کسب‌وکارها از عملکردهای ضروری این گروه از سیاست‌ها است (Schor, 2016: 4; Gonzalez et al., 2018: 6; 2016: 10; McGinnis, 2021: 7; FU et al., 2021: 7; Quattrone et al., 2022: 12).

دیگر عاملی که می‌توان به عنوان بستر لازم برای اثربخشی راهکارهای اقتصاد مشارکتی برای کاهش فقر ضروری دانست وجود زیرساخت‌های فناوری اطلاعات مناسب

از جمله دسترسی آسان و ارزان به اینترنت، دسترسی به تلفن‌های هوشمند و همچنین پهنای باند و وجود آگاهی و دانش اولیه لازم برای استفاده از بسترهای دیجیتال در میان گروه‌های کمتر برخوردار است. این امر نیز به عنوان پیش‌نیاز لازم برای اثربخشی عملکردهای کاهنده فقر اقتصاد مشارکتی مورد تأکید و توجه پژوهش‌های متعدد بوده است (wu et al., Peng, 2023: 4; Hofmann, et al., 2019: 11; Botsman& Rogers, 2017: 8; 2020: 6; Ferrari, 2016: 6). شکل زیر نمایشی از این چهارچوب نظری بدست می‌دهد.

شکل ۱- چارچوب مفهومی نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر

از بررسی و تحلیل پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه اقتصاد مشارکتی می‌توان نتیجه گرفت، با وجود آنکه ادبیات حوزه اقتصاد مشارکتی بر تأثیرگذاری این مدل کسب‌وکار بر پدیده فقر دیدگاهی مشترک دارد و این تأثیر پذیرفته‌شده است، لیکن پژوهش در خصوص تحلیل روش‌های این تأثیرگذاری و تحلیل عوامل زمینه‌ای تأثیرگذاری این روش‌ها هنوز نیازمند پژوهش‌های بیشتر است (Wu et al., 2020: 6).

هرچند گونزالز (۲۰۱۶) به تحلیل ابعاد تأثیرگذاری اقتصاد مشارکتی بر فقر پرداخته است، یا شوارتن (۲۰۱۹) به‌طور ویژه عامل ایجاد اشتغال را به عنوان عاملی اصلی در کاهش فقر نام‌برده و بررسی نموده ولی هیچ‌یک به‌طور ویژه به عواملی که اشتغال را ایجاد می‌نمایند نپرداخته‌اند و در آن خصوص شواهدی ارائه ننموده‌اند. از سوی دیگر با وجود آنکه وو و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش خود بر تقویت بسترهای نهادی و ارتباط آن با ایجاد زمینه اشتغال تأکید کرده است و پیوندی بین این دو عامل اصلی ایجاد نموده است، لیکن از این دیدگاه که این پلتفرم‌ها برای افراد کمتر برخوردار به عنوان مصرف‌کننده خدمات چه تسهیلاتی ارائه می‌نمایند بحثی ننموده است.

در مقابل مک گنیس (۲۰۱۸) با تمرکز بر بسترهای اقتصاد مشارکتی که در حوزه تأمین غذا و مایحتاج اولیه برای افراد فقیر فعالیت دارند، ایجاد دسترسی به غذا و لوازم اولیه زندگی را به شیوه‌ای ساده و ارزان و همچنین ایجاد هم‌افزایی اجتماعی برای کمک به گروه‌های کمتر برخوردار را یکی از عوامل اصلی کمک اقتصاد دیجیتال به کاهش فقر دانسته اما از دیدگاه توانمندسازی افراد کمتر برخوردار و بهره‌گیری از اقتصاد مشارکتی برای افزایش درآمد و اشتغال شواهدی ارائه ننموده هرچند در پژوهش خود بر وجود شواهد تأییدکننده در این خصوص تأکید نموده است.

این دیدگاه در پژوهش کواترون (۲۰۲۲) نیز مشهود است و وی نیز از دیدگاه فراهم‌آوری شرایط دسترسی به ابزار لازم برای تولید بین ایجاد دسترسی ساده‌تر به کالاها و خدمات و همچنین توانایی بسترهای اقتصاد مشارکتی بر ایجاد اشتغال و کارآفرینی ارتباط برقرار نموده‌اند و از این دریچه در مورد توانایی بسترهای اقتصاد مشارکتی در توانمندسازی گروه‌های کمتر برخوردار بحث نموده است.

دیدگاه دیگری که در پژوهش‌های متأخر بیشتر مورد نظر بوده است، تأثیر اقتصاد مشارکتی بر توسعه پایدار و حفاظت از محیط‌زیست است یو تی توآ (۲۰۲۳) و پنگ (۲۰۲۲) هر دو علاوه بر تأکید بر توانایی اقتصاد مشارکتی در ایجاد اشتغال و بهبود بسترهای نهادی با دیدی وسیع‌تر موضوع توسعه پایدار را مدنظر قرار داده‌اند و شواهدی ارائه

نموده‌اند که بهره‌گیری از اقتصاد مشارکتی چگونه توانسته است با افزایش بهره‌وری از منابع و ایجاد درآمدهای جایگزین بدون تخریب محیط‌زیست به حفظ محیط‌زیست کمک کند.

این امر در پژوهش‌های دیگری همچون پژوهش‌های مک گنیس (۲۰۱۸) نیز مورد توجه قرار گرفته است. با این وجود این پژوهشگران به ابعادی دیگر که از طرف برخی از پژوهشگران در حوزه بهبود بسترهای نهادی یا افزایش امکان یادگیری و آموزش و توانمندسازی گروه‌های کمتر برخوردار مورد اشاره بوده است نپرداخته‌اند.

به منظور جمع‌بندی دیدگاه‌های مختلف در خصوص کارکردهای فقرزدای اقتصاد مشارکتی و همچنین ایجاد دیدی عمیق‌تر و شناسایی عوامل مرتبط با اثرگذاری آن بر پدیده فقر، پژوهش حاضر با فراترکیب پژوهش‌های انجام شده در حوزه اقتصاد مشارکتی و ارتباط آن با پدیده فقر دیدی جامع از عوامل تأثیرگذار ایجاد می‌نماید. این امر در پژوهش‌های انجام شده در این حوزه دارای سابقه نیست از این رو امید می‌رود با جمع‌بندی دیدگاه‌های ارائه شده در این خصوص، راه برای پژوهش‌های دیگر در این حوزه هموارتر و زمینه سیاست‌گذاری اثربخش‌تر، فراهم گردد.

روش‌شناسی پژوهش

روش این مطالعه کیفی از نوع فراترکیب است و برای پاسخگویی به این سؤال که اقتصاد مشارکتی چه نقشی در کاهش فقر دارد و چگونه و با چه مؤلفه‌هایی می‌تواند به کاهش فقر کمک کند، صورت گرفته است. تحلیل کیفی به عنوان ابزار ارزشمندی برای بررسی مفاهیم و معانی، تجارب و دیدگاه‌ها، هم به‌طور عمیق (به خاطر روش کیفی) و هم به‌طور گسترده (به خاطر جمع‌بندی مطالعات از بافت‌ها و شرکت‌کنندگان مختلف) شناخته شده است (Tong et al., 2021: 3). به این ترتیب تحلیل کیفی به مجموعه‌ای از روش‌های مختلف برای بازبینی و ادغام یافته‌های مطالعات کیفی به‌طور سیستماتیک اشاره دارد (Ring, 2011: 19).

مطالعه فراترکیب یکی از انواع فرا مطالعه است و نیازمند یک رویکرد سیستماتیک برای جمع‌آوری، تحلیل و تفسیر نتایج در مطالعات مختلف و همچنین ارائه تفسیرهای فراگیر ناشی از تفسیر مشترک مطالعات اولیه که در تجزیه و تحلیل گنجانده شده‌اند، می‌باشد (Barnett-Page & Thomas, 2009: 4; Lee et al., 2014: 8; Lachal, 2017: 11).

روش فرا مطالعه اگر به صورت کیفی انجام شود و مفاهیم و نتایج مورد استفاده در مطالعات پیشین با شیوه کدگذاری متداول در پژوهش‌های کیفی مثل نظریه برخاسته از داده‌ها را مورد بررسی قرار دهد به نام فرا ترکیب شناخته می‌شود.

فرا ترکیب مانند فرا تحلیل برای یکپارچه‌سازی چندین مطالعه برای ایجاد یافته‌های جدید و تفسیر به کار می‌رود. با این حال برخلاف فرا تحلیل که داده‌های کمی و رویکردهای آماری تأکید دارد، تأکید فراترکیب بر مطالعات کیفی و تفسیر و تحلیل عمیق آنها به دلیل فهم عمیق‌تر است (غفاری لشکناری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲). به عبارتی رویکرد فراترکیب نوعی مطالعه کیفی است که اطلاعات و یافته‌های استخراج شده از مطالعات کیفی با موضوع مشابه و مرتبط را بررسی می‌کند.

در نتیجه نمونه مورد نظر برای فراترکیب از مطالعات کیفی منتخب و بر اساس ارتباط آنها با سؤال پژوهش ساخته می‌شود (استراوس^۱ و کوربین^۲، ۱۳۹۸: ۳۲). در این مطالعه از روش فراترکیب به منظور تفسیر و ترکیب یافته‌های مقالات مختلف ارائه شده در زمینه نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر استفاده شده است.

از نظر فرایندی در این مطالعه از روش هفت مرحله‌ای ارائه شده توسط ساندولوسکی و باروز (۲۰۰۶) اقتباس شده است. این مراحل شامل موارد زیر است:

۱. تعریف سؤال پژوهش و معیارهای ورود،

۲. بازبینی سیستماتیک،

۳. انتخاب و ارزیابی مطالعات،

۴. استخراج اطلاعات و داده‌های رسمی از منابع،

۵. تحلیل و ترکیب داده‌ها،

۶. کنترل کیفیت و

۷. ارائه گزارش یافته‌ها

گام اصلی و اول در این فرایند تعریف سؤال پژوهش است (Toye et al., 2014:11). این مطالعه فراترکیب برای پاسخ به این سؤال انجام شده است که اقتصاد مشارکتی چگونه و با چه عواملی می‌تواند به کاهش فقر کمک کند؟ در مطالعه حاضر، منابع و مطالعات قبلی درباره اقتصاد مشارکتی و نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر مورد بررسی قرار گرفت و سعی شد که اجزا، ابعاد و شاخص‌های اقتصاد مشارکتی استخراج و به کاهش فقر تعمیم داده شود. برای این منظور، کلیدواژه‌های اقتصاد مشارکتی، اقتصاد گیگ، اقتصاد پلتفرمی و فقر، با عملگرهای AND، OR و NOT در پایگاه داده‌های Google، Scopus، Scholar و Science Direct جستجو شد و در مجموع (۴۴۵) مقاله مرتبط شناسایی شدند. سپس در غربالگری مقالات و بررسی چکیده‌ها و ارتباط آن‌ها با سؤال پژوهش، ۲۸۱ مقاله برای بازبینی مقدماتی انتخاب گردید. در مرحله دوم، ۱۱۲ مقاله برای بازبینی کامل متن در نظر گرفته شد، در نهایت ۲۰ مقاله مناسب برای این مطالعه فراترکیب در نظر گرفته شدند. بر این اساس همه یافته‌های مطالعات مرتبط با موضوع به‌طور سیستماتیک مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج بدست آمده از این مرحله در جدول (۱) نشان داده شده است.

جدول ۱- اطلاعات مقالات انتخاب شده پیرامون نقش اقتصاد مشارکتی در فقرزدایی

ردیف	عنوان مقاله	نویسندگان / سال انتشار	یافته‌های کلیدی
۱.	کاهش فقر از طریق اقتصاد مشارکتی: ایجاد کارآفرینی فراگیر حول خلأهای نهادی در چین.	Wu, J., Si, S., & Yan, H. (2020)	اقتصاد مشارکتی روشی مؤثر برای ایجاد کارآفرینی فراگیر و رفع خلأهای نهادی در بازارهای نوظهور است و به کاهش فقر در مناطق روستایی کمک می‌کند. مزایای اقتصاد مشارکتی را در طرف عرضه و تقاضا بررسی می‌کند. کارآفرینی فراگیر ارتباط نزدیکی با سیاست‌هایی دارد که دارای نتیجه مالی و نهادی هستند. شرایط داخلی از کارآفرینی مردمی و دولتی حمایت می‌کند.
۲.	پلتفرم‌های دیجیتال و توسعه: بررسی ادبیات	Wu, J., Si, S., & Yan, H. (2020)	پلتفرم‌ها بر چشم‌اندازهای رشد و توسعه پایدار در کشورهای درحال توسعه در طیف وسیعی از زمینه‌ها از جمله درآمدزایی، ایجاد شغل، کاهش فقر و توسعه فراگیر در ابعاد چندگانه تأثیر مستقیم خواهد داشت.
۳.	اثرات توانمندسازی و رقابتی اقتصاد مشارکتی مبتنی بر پلتفرم بر عرضه و تقاضای بازار کار	Li Z, Hong Y & Zhang Zh (2021)	پلتفرم اشتراک‌گذاری سواری یک اثر توانمند بر کارگران (طرف عرضه بازار کار) و یک اثر رقابتی بر مشاغل سستی (طرف تقاضای بازار کار) دارد. مشارکت نیروی کار را افزایش می‌دهد، نرخ بیکاری ساکنان زیر سطح فقر را کاهش می‌دهد و وضعیت اشتغال و مالی کارگران کم‌درآمد را بهبود می‌بخشد.
۴.	درک مدل‌های اشتراک غذا برای مقابله با چالش‌های پایداری	Michelini, L., Principato, L., & Iasevoli, G. (2018).	سه دسته مدل در اقتصاد مشارکتی پدیدار شدند: - مدل «اشتراک برای پول»، که در درجه اول یک مدل سودآور B2C برای کاهش ضایعات و درعین حال ایجاد درآمد است. - مدل «اشتراک‌گذاری برای خیریه» که در آن غذا جمع‌آوری شده و به سازمان‌های غیرانتفاعی داده می‌شود. - مدل «اشتراک‌گذاری برای جامعه» که یک مدل P2P است که در آن غذا بین مصرف‌کنندگان به اشتراک گذاشته می‌شود
۵.	تأثیر مدل‌های کسب و کار پلتفرم اشتراک غذا: رویکرد تئوری تغییر	Michelini, L., Grieco, C., Ciulli, F., & Di Leo, A. (2020).	برای مدیریت تنش‌های چندوجهی بازیابی ضایعات غذایی در مقابل پیشگیری و مزایای بازیافت غذا برای کمک به افراد گرسنه در مقابل نیاز واقعی برای

ریشه‌کن کردن فقر نیاز به بستری مناسب است تا پرداختن به بی‌عدالتی‌ها و نابرابری‌های اجتماعی را برجسته کند.			
در پایه هرم، سه نوع ریسک را مطرح می‌کند ریسک عملکرد، ریسک مالی و ریسک اجتماعی. نتایج حاکی از اهمیت اقتصاد مشارکتی برای پرداختن به محدودیت در دسترس بودن منابع برای کاهش فقر است.	Schaeffers T., Narayanamurthy G., Moser R., Leban M., (2021).	اقتصاد مشارکتی در پایه هرم اقتصادی: چگونه خدمات مبتنی بر دسترسی می‌توانند به غلبه بر خطرات مالکیت کمک کنند	۶.
ابعاد اقتصاد مشارکتی را با تأکید بر عوامل کلیدی اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی و محرک‌های اصلی مانند کسب درآمد از دارایی‌های اضافی یا استفاده‌شده، افزایش انعطاف‌پذیری مالی، تأثیر سرمایه‌گذاری، دسترسی فراتر از مالکیت، افزایش شهرنشینی و غیره ارائه می‌دهد. مدل کسب‌وکار اقتصاد مشارکتی فرصت‌هایی برای ایجاد ابتکارات جدید فراهم می‌کند. ایجاد ارزش بیشتر مستلزم همکاری نزدیک بین سه نوع ذینفع: مصرف‌کنندگان، سازمان‌های تجاری و دولت است.	Šiuškaitė, D., Pilinkienė, V., & Žvirdauskas, D. (2019).	مفهوم‌سازی اقتصاد مشارکتی به عنوان یک مدل کسب‌وکار	۷.
مدیریت سبز پایدار (SGM)، طراحی زیست‌محیطی، CSR مسئولیت اجتماعی (CSR)، مدیریت سبز مشتری (CGM) نقش مثبتی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار در اقتصادهای E7 دارند. دستورالعمل‌هایی را برای تنظیم‌کننده‌ها و سیاست‌گذاران ارائه می‌کند که قوانین مرتبط با دستیابی به اهداف توسعه پایدار را با استفاده از پلتفرم‌های اقتصاد اشتراک‌گذاری ابداع کنند.	Tu, Y. T., Aljumah, A. I., Van Nguyen, S., Cheng, C. F., Tai, T. D., & Qiu, R. (2023)	دستیابی به اهداف توسعه پایدار از طریق اقتصاد مشارکتی: شواهد تجربی از اقتصادهای در حال توسعه.	۸.
اشتراک‌گذاری بخش عمومی نسبت به سایر انواع اقتصاد مشارکتی درجه بسیار بالاتری از پیچیدگی را نشان می‌دهد که از انگیزه‌ها، ارزش‌ها و روش‌های مختلف کار در میان سازمان‌ها و گروه‌های اجتماعی	Cheetham, F., & Lever, J. B. (2021).	مردم، قدرت و سیاست: توسعه اقتصاد مشارکتی بخش عمومی	۹.

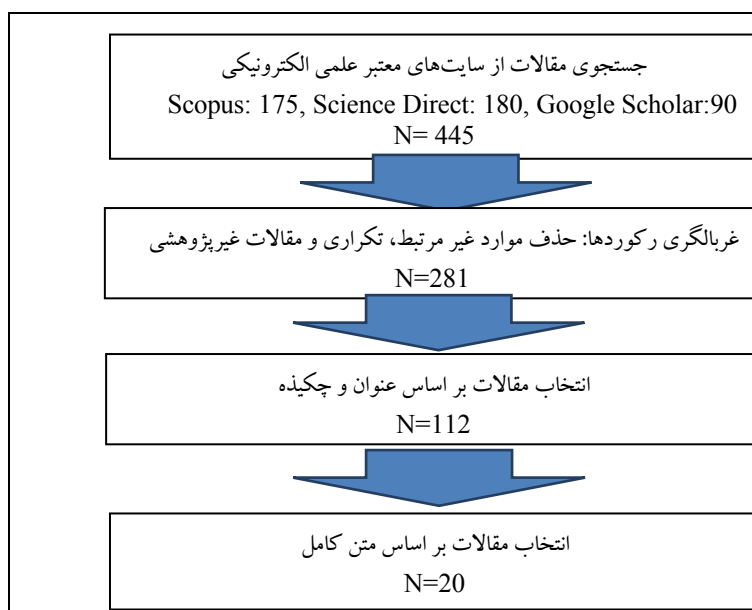
		مختلف ناشی می‌شود. برای درگیر شدن بخش دولتی حل مسائل اقتصادی، تسهیل اقدامات مدنی، مسائل اجتماعی مانند ایجاد اعتماد و ارزش، سلامت و رفاه و عوامل محیطی و امنیت برای آیندگان ضروری است.	
۱۰.	ایجاد دنیایی که در آن هرکسی می‌تواند به هر جایی تعلق داشته باشد: برابری مصرف‌کننده در اقتصاد مشارکتی	Lee, K., Hakstian, A. M., & Williams, J. D. (2021).	اقتصاد مشارکتی می‌تواند رفاه اجتماعی را افزایش دهد. مصرف‌کنندگان یک اقدام تدافعی شدید - دعوی قضایی - را در پاسخ به تبعیض و نه صرفاً خروج از رابطه با شرکت، انتخاب می‌کنند. قوانین فعلی ممکن است در رسیدگی به مشکل تبعیض در بازار آنلاین علیه اعضای گروه‌های محافظت‌شده مانند نژاد، گرایش جنسی و ناتوانی ناکارآمد باشند.
۱۱.	اشتراک‌گذاری منافع اقتصادی و اهداف توسعه پایدار: شواهد تجربی از صنعت حمل‌ونقل ویتنام،	Sadiq, M., Moslehpour, M., Qiu, R., Hieu, V. M., Duong, K. D., & Ngo, T. Q. (2023).	منافع اجتماعی و اقتصادی به‌طور مثبت و معنی‌داری با دستاوردهای اهداف توسعه پایدار مرتبط است. در حضور فرهنگ نوآورانه به عنوان یک میانجی، عوامل تعیین‌کننده اقتصاد مشارکتی به‌طور معناداری با اهداف توسعه پایدار همبستگی دارد. حکومت‌ها برای رسیدن به اهداف توسعه پایدار با استفاده از اقتصاد مشارکتی دستورالعمل‌هایی را تنظیم کنند.
۱۲.	عوامل مؤثر بر پذیرش اقتصاد اشتراک‌گذاری در زمینه B2B در چین: یافته‌های PLS-SEM و fsQCA	Chuah, S. H. W., Tseng, M. L., Wu, K. J., & Cheng, C. F. (2021).	برای انطباق با اقتصاد مشارکتی از طرف شرکت‌ها محرک‌ها و موانعی را بیان می‌کنند. منافع مالی، توسعه پایدار و مسائل اجتماعی انگیزه‌های پذیرش اقتصاد مشارکتی هستند و عدم پشتیبانی مدیریت ارشد و خطر درک شده از موانع قصد پذیرش معرفی شدند.
۱۳.	اقتصاد مشارکتی و چشم‌انداز زنجیره تأمین پایدار: نقش رکن زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی زنجیره تأمین در نیت مشتری و توسعه پایدار.	Peng, S. (2023)	شیوه‌های زنجیره تأمین در اقتصاد اشتراک‌گذاری عملکرد اجتماعی را بهبود می‌بخشد. شرکت‌ها می‌توانند قصد خرید را در مشتریان القا کنند و تفکر اجتماعی دوستانه مشتریان، شرکت‌ها را برای دستیابی به اهداف توسعه پایدار ترغیب کنند. با شیوه‌های بهبود زنجیره تأمین در اقتصاد اشتراک‌گذاری، شرکت‌ها عملکرد اقتصادی خود را بهبود می‌بخشند که منجر به افزایش نیت مشتری می‌شود که به دستیابی به اهداف توسعه پایدار کمک می‌کند.

۱۴.	اقتصاد مشارکتی: استراتژی‌های بازاریابی بین‌المللی	Kozlenkova, I. V., Lee, J. Y., Xiang, D., & Palmatier, R. W. (2021).	مطالعه متاآنالیز برای بررسی اثربخشی عوامل کلیدی استراتژیک اقتصاد مشارکتی (ارزش سودمند، ارزش اجتماعی، ارزش لذت‌بخش، ارزش پایداری و اعتماد) و بررسی اثربخشی نسبی آنها در شرایط احتمالی جهانی (اقتصادی/ رقابتی، فرهنگی، اجتماعی، تکنولوژیکی، عوامل نظارتی و جمعیتی) انجام شد. منافع مالی مهم‌ترین انگیزه مصرف‌کنندگان بود و بیشتر تحت تأثیر مکانیسم‌های حاکمیت هستند که اعتماد آنها را به ارائه‌دهندگان و پلتفرم‌ها افزایش می‌دهد.
۱۵.	کارآفرینی و اخلاق در اقتصاد مشارکتی	Ahsan, M. (2020).	بررسی انتقادی کارآفرینی در اقتصاد مشارکتی "اوبر" است. با استفاده از چارچوب نظریه ذینفعان در مورد اخلاق و کارآفرینی بحث می‌کند و ادعا می‌کند که اوبر با سوءاستفاده از نقش کارآفرینی منجر به نابرابری درآمد می‌شود. با استدلال به این نتیجه می‌رسد که اقتصاد اشتراک‌گذاری منعکس‌کننده تشدید یک روند نئولیبرال مداوم که از مفهوم کارآفرینی به منظور توجیه برخی از اشکال شیوه‌های اشتغال و ایجاد یک مورد برای نظارت نظارتی سوءاستفاده می‌کند.
۱۶.	کاهش فقر از طریق کارآفرینی: مشوق‌ها، شبکه‌های اجتماعی و پایداری	Wu, J., & Si, S. (2018).	کاهش فقر از طریق کارآفرینی یک فرآیند داخلی است که به فقرا کمک می‌کند تا اقدامات مثبتی برای کاهش فقر خود انجام دهند. نوستالژی به عنوان مبنای روانی برای کارآفرینی موفق و کاهش فقر در اقتصاد مشارکتی عمل می‌کند.
۱۷.	کسب‌وکار، کارآفرینی و نوآوری در راستای کاهش فقر	Si S., Ahlstrom D., Wei J., Cullen J. (2020)	کارآفرینی و توسعه منطقه‌ای در زمینه کسب‌وکار بررسی شد. این مطالعه دانش جدیدی در مورد ماهیت کاهش فقر و فعالیت‌های تجاری، کارآفرینی و نوآوری در اقتصادهای توسعه‌یافته و درحال توسعه و همچنین پرداختن به عوامل نهادی و اقتصاد شبکه/دیجیتال و اشتراک‌گذاری ارائه می‌کند.

۱۸.	اقتصاد دایره‌ای: مطالعه‌ای در مورد استفاده از AirBnB برای توسعه پایدار ساحلی در دلتای مکنونگ ویتنام	He, J.; Mai, T.H.T. (2021)	ادغام اکوتوریسم با مدل AirBnB تأثیر مثبتی بر شرایط زندگی ساکنان محلی دارد و از توسعه پایدار محلی حمایت می‌کند. ایجاد و گسترش سیاست‌ها توسط مقامات محلی می‌تواند با محدود کردن اثرات منفی سوءاستفاده از منابع طبیعی و تسهیل کسب‌وکارهای خانوادگی کمک کند و در راستای یکپارچه‌سازی توسعه اقتصادی و اجتماعی، بخشی ضروری از توسعه اقتصادی ساحلی و مسئولیت زیست‌محیطی در مناطق ساحلی باشد.
۱۹.	اشتراک محصول همتا به همتا برای مالکیت، مصرف و رفاه اجتماعی در مدیریت اقتصاد مشارکتی	Benjaafar, S., Kong, G., Li, X., & Courcoubetis, C. (2019).	یافته‌ها نشان می‌دهد که مصرف‌کنندگان همیشه از مصرف مشترک بهره‌مند می‌شوند زیرا مالکیت هزینه بالایی دارد. به حداکثر رساندن سود و رفاه اجتماعی مطالعه شد. استفاده از الگوی تعادل نشان داد که تفاوت در رفاه اجتماعی بین پلتفرم‌ها در به حداکثر رساندن سود و حداکثر سازی رفاه اجتماعی نسبتاً منطقی است
۲۰.	خدمات مبتنی بر دسترسی برای پایه هرم.	Schaeffers, T., Moser, R., & Narayanamurthy, G. (2018).	با استفاده از نظریه سودمندی مورد انتظار دو مطالعه تجربی در روستاهای هند انجام شد. در دسترس بودن خدمات مبتنی بر دسترسی، عدم مصرف در BoP را کاهش می‌دهد. علاوه بر این در درک آنها از دسترسی مقرون به‌صرفه‌تر و خطر مالی کمتری نسبت به مالکیت تأثیر دارد. به‌طور کلی، نتایج نشان می‌دهد که خدمات مبتنی بر دسترسی یک جایگزین مناسب برای مقابله با عدم مصرف در BoP است.

معیار ورود مقالات علمی پژوهشی چاپ‌شده به زبان انگلیسی که دارای اطلاعات کافی در مورد سؤال و هدف پژوهش باشد، بود. سال انتشار اغلب مطالعات موجود درباره نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر سال ۲۰۱۸ و بعد از آن بود. بنابراین مقالات مربوط به دوره مشخص ۵ ساله از سال ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۳ بودند. محدودیت اضافی از جمله مکان

جغرافیایی در نظر گرفته نشد. از بین بیست مطالعه نهایی انتخاب شده؛ سه مقاله در سال ۲۰۲۳، هشت مورد در سال ۲۰۲۱، دو مقاله در سال ۲۰۲۰، چهار مورد در سال ۲۰۱۹، و سه مقاله در سال ۲۰۱۸ منتشر شده بودند.

شکل ۲- فرایند پالایش و انتخاب مقالات

اطلاعات مقالات بر اساس مرجع مربوط به هر مقاله شامل نام و نام خانوادگی محقق یا محققین، سال انتشار در هر مقاله استخراج و طبقه‌بندی می‌شود. مرحله مهم در ارزیابی دقیق مقالات تحلیل محتوا و خواندن و بازخوانی دقیق هر مطالعه به منظور تناسب با موضوع مطالعه بود (Thomas & Harden, 2008: 9). متن کامل بارها خوانده شد تا کدها، مفاهیم، ابعاد و اجزای تأثیرگذار استخراج و شناسایی گردند. تحلیل محتوا یکی از مراحل مهم در مطالعات مهم است که بوسیله آن داده‌ها خلاصه، توصیف و تفسیر می‌شود (Sandelowski & Barroso, 2006: 25). این سطح کدگذاری

در واقع همان چیزی است که برای خواننده معنا و مفهوم پیدا می‌کند (Lachal et al., 2017: 9). نتایج بدست آمده از این مرحله در جدول (۲) نشان داده شده است.

جدول ۲- کدهای پیشنهادی در مورد نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر

کدهای فراگیر/گزینشی	کدهای سازمان دهنده / محوری	کدهای پایه / اولیه
ارزش اجتماعی	افزایش مسئولیت اجتماعی ارزش‌های انسانی و فردی افزایش اعتماد افزایش دانش عمومی	ارزش پایداری، ارزش اجتماعی، مسئولیت‌های فردی، مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها، کاهش ابعاد خطر درک شده، بروز رسانی و افزایش دانش مردم محلی و ارتقای فرهنگ بومی، فرهنگ اشتراک‌گذاری، افزایش دانش در مصرف بی‌رویه و کاهش ضایعات، تغییر نگرش و رفتار فردی مهارت افزایی، تحرک اجتماعی، تسهیل کمک‌رسانی در انجمن‌های مردم نهاد، همکاری نزدیک بین سه نوع ذینفع (مصرف‌کنندگان، سازمان‌های تجاری و دولت، برقراری تعامل و مشارکت نیروی کار، سوپرمارکت‌های اجتماعی ایجاد شبکه‌های اجتماعی، پاسخگویی به عوامل نهادی در اقتصاد دیجیتال، برطرف کردن خلأهای نهادی
ارزش اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی	کارآفرینی رقابت نوآوری توانمندسازی	اثر توانمند ساز بر کاربران، کارآفرینی فراگیر، کسب‌وکار اجتماعی، ایجاد کسب‌وکار کوچک، خوداشتغالی، فعالیت‌های نوآورانه، فرهنگ نوآورانه، نوآوری ویرانگر، انگیزش، افزایش دانش دیجیتالی، اثر رقابتی بر شغل‌های سنتی، فرصت‌های شغلی، عرضه و تقاضا، ایجاد بازارهای کار جدید، تسهیل کسب‌وکار خانوادگی

ارزش اقتصادی مبتنی بر اشتغال‌زایی	افزایش شغل افزایش درآمد کاهش نرخ بیکاری خلق ارزش ایجاد درآمد	افزایش دستمزد شغل‌های کم‌مهارت سستی، افزایش دستمزدهای شغل‌های با حقوق کم، اثر مثبت بر شرایط زندگی، افزایش شغل‌های کم‌مهارت، کاهش نرخ بیکاری افراد زیر حد فقر، افزایش شغل، اثر مثبت بر افزایش قصد خرید مشتری، ارزش سودگرایانه، ارزش لذت‌گرایانه (برطرف کردن نیازهای اولیه انسانی)، سوپرمارکت‌های اجتماعی، بانک غذا برای فقرا، انجمن‌های مردم نهاد خیریه دیجیتالی
ارزش محیطی	رفاه و بهبود زندگی ادغام منافع اقتصادی و مسئولیت اجتماعی و محیطی رفاه اجتماعی پایداری محیطی مزایای اکولوژیکی	پیشبرد توسعه در چندین بُعد، مزایای اکولوژیکی، افزایش رفاه اجتماعی، افزایش مسئولیت اجتماعی، حمایت از توسعه پایدار محلی، کاهش نابرابری اجتماعی، بهبود شرایط زندگی مردم، مدیریت زنجیره تأمین، مدیریت مشتری سبز، پایداری محیط

گام بعدی در این تحقیق تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته‌های کیفی با استفاده از روش کدگذاری با استفاده از نسخه ۲۲ نرم‌افزار MAXQDA بود. بدین منظور مقالات منتخب نهایی بصورت فایل (پی دی اف) وارد نرم‌افزار گردید و با دقت تمام جملات یا پاراگراف‌ها خوانده شد و برای هر یک از آنها یک برچسب مفهومی داده شد. با در نظر گرفتن معنای هر یک از این برچسب‌ها کدگذاری اولیه صورت گرفت.

کدگذاری مقالات به صورت رفت و برگشتی انجام شد و تا آخرین مراحل تحقیق همچنان ادامه داشت و در صورت ضرورت برچسب‌ها و دسته‌بندی‌های جدید مجدداً انجام شد. در مرحله کدگذاری محوری این مفاهیم به شکل جدیدتری به هم مرتبط شدند و مقوله‌های کلی‌تر شناسایی و ارتباط آنها با هم روشن گردید. در مرحله کدگذاری گزینشی یافته‌های حاصل از کدگذاری نهایی در پنج مضمون (تم) صورت‌بندی شد.

اعتبار دهی مفاهیم و کدهای انتخابی یکی از مراحل اصلی کدگذاری است. برای این کار از فرد خبره دیگری که آشنا به موضوع مطالعه است درخواست می‌شود تا دسته‌بندی کدها را انجام دهد. چنانچه کدهای دو محقق به هم نزدیک باشد نشان‌دهنده توافق بالا و پایایی کار است. برای این کار از شاخص ضریب توافق یا کاپای کوهن استفاده شد. شاخص کاپا عددی بین صفر و یک است. در این مطالعه مقدار شاخص کاپا یا آلفای کرونباخ که با استفاده از نسخه ۲۴ نرم‌افزار SPSS محاسبه شد برابر با ۰,۸۴ بود که از نظر مراجع آماری عدد قابل قبولی است (حاجی زاده و اصغری، ۱۳۹۷: ۴۳۰).

یافته‌ها

این مطالعه کیفی فراترکیب با هدف استخراج مضمون‌های اصلی در خصوص نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر انجام شد. در ابتدا کدهای باز اولیه و سپس کد محوری سازمان دهنده استخراج گردید. کدهای سازمان دهنده با مشورت گروه تحقیق و کسب نظر افراد خبره در مضامین اصلی با عناوین ارزش اجتماعی، ارزش محیط‌زیستی، ارزش اقتصادی مبتنی بر اشتغال‌زایی و ارزش اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی خلاصه شد. در جدول ۲ کدهای پایه، سازمان دهنده و انتخابی ارائه گردیده است.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود افزایش مسئولیت اجتماعی، ارزش‌های انسانی و فردی، خلق ارزش، افزایش اعتماد و افزایش دانش عمومی در مقوله ارزش اجتماعی قرار گرفت. کارآفرینی، رقابت، نوآوری، توانمندسازی و همچنین افزایش شغل، افزایش درآمد، کاهش نرخ بیکاری خلق ارزش، ایجاد درآمد ارزش اقتصادی را فراهم می‌آورد. همچنین در کدگذاری یافته‌های مقالات مضمون اصلی عامل یا ارزش محیطی انتخاب شد که کدهای سازمان دهنده آن را رفاه و بهبود زندگی، ادغام توسعه اقتصادی و مسئولیت اجتماعی و محیطی، رفاه اجتماعی، پایداری محیطی و مزایای اکولوژیکی تشکیل می‌داد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف پاسخ به این سؤال که اقتصاد مشارکتی چگونه و با چه عواملی می‌تواند به کاهش فقر کمک کند؟ انجام شد. پاسخ به این سؤال از این نظر اهمیت دارد که شناخت ابعاد تأثیرگذاری اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر لازمه سیاست‌گذاری مناسب برای استفاده از این پدیده نوظهور و فراگیر برای به‌کارگیری در راستای کاهش فقر است و از سوی دیگر پژوهش‌های انجام‌شده از دیدگاه‌های متفاوت به بررسی این موضوع پرداخته‌اند از این‌رو از نظر نظری تجمیع این دیدگاه‌ها و شناخته روابط بین این عوامل اهمیت یافته و دارای سابقه در ادبیات این حوزه نیست.

نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که چهار عامل اصلی ارزش اجتماعی، ارزش اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی، ارزش اقتصادی مبتنی بر اشتغال‌زایی، ارزش محیطی بر پدیده فقر تأثیر دارند. از میان این عوامل بیشترین تأثیر مرتبط به عامل ارزش اقتصادی مبتنی بر اشتغال‌زایی است. که از طریق کدهای باز افزایش شغل، افزایش درآمد، کاهش نرخ بیکاری، خلق ارزش و ایجاد درآمد بر ایجاد ارزش اقتصادی مبتنی بر اشتغال‌زایی تأثیر گذاشته است و از میان این کدها مهم‌ترین ایجاد درآمد است.

بر این اساس می‌توان بیان داشت که مهم‌ترین عامل در راستای کاهش فقر میان افراد کمتر برخوردار ایجاد درآمد به واسطه دسترسی به فرصت‌های شغلی جدید ایجادشده به واسطه بسترهای اقتصاد مشارکتی است. سیاست اشتغال‌زایی یکی از پایدارترین برنامه‌ها در فقرزدایی همیشه مورد توجه بوده است و تقریباً در سیاست‌های همه کشورها و در همه برنامه‌های جهانی سازمان ملل مانند اهداف توسعه پایدار و اهداف هزاره مهم‌ترین راه ریشه‌کنی فقر اشتغال‌زایی است (Zaman, 2018: 10).

از این‌رو یافته این پژوهش بر اهمیت اشتغال در کاهش فقر با پژوهش تامسون^۱ (۲۰۱۹) و رینالدز^۲ و همکاران (۲۰۲۱) هم‌راستا است. از سوی دیگر ایجاد درآمدهای

1. Thompson
2. Reynolds

پایدار برای افراد کمتر برخوردار به دلیل ایجاد زمینه خروج از فقر اقتصادی و به تبع ایجاد زمینه خروج از دامنه دیگر ابعاد فقر اهمیتی ویژه در ادبیات فقرزدایی دارد و اهمیت بالای افزایش درآمد در خروج از فقر مورد تأکید پژوهشگران دیگر از جمله فوسو^۱ (۲۰۱۰) و سلتهکل^۲ (۲۰۱۷) بوده است.

عامل ایجاد درآمد از طریق ایجاد اشتغال، بیش از دیگر عامل‌ها به ترتیب از ایجاد اشتغال از طریق شغل‌های کم مهارت و ایجاد اثر مثبت بر شرایط اولیه زندگی تأثیر پذیرفته است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفته ایجاد شغل‌های با درآمد کم ولی به تعداد زیاد در میان افراد کمتر برخوردار و همچنین تأثیری که درآمد حاصل از این شغل‌ها بر زندگی افراد کمتر برخوردار ایجاد می‌کند یکی از دلایل کلیدی تأثیرگذاری اقتصاد مشارکتی بر پدیده فقر است. این یافته مورد تأکید وو (۲۰۲۱) و همچنین گونزالز (۲۰۱۷) بوده است.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر ارزش اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی دومین عامل پراهمیت تأثیرگذار بر کاهش فقر از طریق اقتصاد مشارکتی است، که از طریق کدهای باز ایجاد کسب‌وکار، رقابت، نوآوری و توانمندسازی بر ایجاد ارزش اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی تأثیر گذاشته است. از میان این کدها مهم‌ترین عامل ایجاد کسب‌وکار است و در میان کدهای تأثیرگذار بر ایجاد کسب‌وکار کد خوداشتغالی مهم‌ترین کد شناسایی شده است.

ایجاد فرصت‌های جدید برای ارائه محصولات و خدمات بر اساس توانایی که بسترهای اقتصاد مشارکتی برای کاربران خود برای نوآوری در تولید کالاها و خدمات و عرضه آن در بازارهایی که به واسطه استفاده از پلتفرم‌های اقتصاد مشارکتی به آن دست می‌یابند از دیدگاه پژوهشگران دیگری نیز همچون لی^۳ (۲۰۲۳) و باکلی^۴ (۲۰۱۸) مورد تأکید بوده است و با نتایج پژوهش‌های ایشان هم‌راستا است.

1. Fosu
2. Saltkjel
3. Li
4. Buckley

با این وجود برخی از پژوهشگران ایجاد خوداشتغالی برای فقرا از طریق بسترهای اقتصاد مشارکتی را راهکار بلندمدتی برای خروج از فقر نمی‌دانند. بر اساس این دیدگاه، ناپایداری درآمدها و سطح پایین تکنولوژی و مهارت استفاده‌شده در بیشتر تولیدات و خدمات ارائه‌شده توسط افراد فقیر دلایلی هستند که از تأثیر خوداشتغالی کسب‌وکارهای کوچک ایجادشده در بسترهای اقتصاد مشارکتی می‌کاهد (Hänninen, 2021: 8).

عامل بعدی مهم عامل توانمندسازی است، بر اساس این دیدگاه بسترهای اقتصاد اشتراکی با ایجاد شرایط دسترسی به فرصت‌های جدید برای افراد کمتر برخوردار و ایجاد فرصت‌های بیشتر برای زنان یا معلولین برای ارائه خدمات و محصولات خود به توانمندی سازی گروه‌های کمتر برخوردار کمک می‌کنند (Ahuja, 2023: 5). بر این اساس نتیجه حاصل از این پژوهش در خصوص اهمیت توانمندسازی با ارتباط آن با توانایی کارآفرینی از طریق اقتصاد مشارکتی از طریق خوداشتغالی با نتایج پژوهش‌های بونینا^۱ (۲۰۲۱) تطابق دارد.

با این وجود ادعای توانمندسازی توسط بسترهای اقتصاد مشارکتی موردپذیرش برخی دیگر از پژوهشگران نیست، بلکه وجود خط‌مشی‌های توانمند ساز دولتی برای ایجاد زمینه افزایش مهارت‌ها در میان افراد کمتر برخوردار و همچنین وجود قوانین حمایتی مناسب برای جلوگیری بهره‌گیری غیرمنصفانه از آنها توسط بسترهای اقتصاد مشارکتی را لازمه اثربخشی این بسترها برای کاهش فقر دانسته‌اند (Sedkaoui, 2020: 10).

از میان عوامل تأثیرگذار بر فقر از طریق اقتصاد مشارکتی عامل ارزش اجتماعی از نظر اهمیت در مرتبه بعدی قرار می‌گیرد. این عامل از طریق کدهای باز افزایش مسئولیت‌های اجتماعی، ارزش‌های انسانی و فردی، افزایش اعتماد و افزایش دانش عمومی بر عامل ارزش اجتماعی تأثیر می‌گذارد. از میان کدهای تأثیرگذار بر عامل ارزش اجتماعی مهم‌ترین عامل افزایش اعتماد بوده است. اعتماد متقابل ایجادشده توسط بسترهای اقتصاد

1. Bonina

مشارکتی از دید پژوهشگران حامی این ادعا مبنای افزایش سرمایه اجتماعی و پر کردن خلأهای نهادی و بهبود کارکردهای اقتصاد از طریق بهبود مشارکت‌ها است.

از این نظر یافته‌های پژوهش حاضر هم‌راستا با یافته‌های پژوهش‌های لی^۱ (۲۰۲۳)، وبر^۲ (۲۰۱۹) و تر^۳ (۲۰۱۷) است که شواهدی همچون وجود مکانیزم‌های امتیازدهی به کاربران، تضمین پرداخت ایمن، اعتبارسنجی کاربران و نظارت بر ایفای تعهدات را کارکردهایی از بسترهای اقتصاد مشارکتی دانسته‌اند که توانسته بین ذینفعان بیرونی و بسترهای اقتصاد مشارکتی و همچنین کاربران و در فرایند عرضه و تقاضا اعتماد ایجاد کند و از این طریق باعث ایجاد شبکه‌های همکاری شده و شرایط ارائه خدمات توسط افراد فقیر در پلتفرم‌ها را فراهم نماید.

گازالو^۴ (۲۰۱۹) نتیجه گرفته است ارزش‌های اجتماعی که بسترهای اقتصاد مشارکتی برای کاربران خود ایجاد می‌نمایند یکی از عوامل اصلی پیوستن کاربران به این بسترها و استقبال از فعالیت در آنها است. وی در نتیجه پژوهش خود تأثیرگذاری بسترهای اقتصاد مشارکتی بر ایجاد ارزش‌های اجتماعی تأثیر این ارزش‌ها بر ایجاد درآمد برای کاربران را نشان داده است و بر این اساس نتایج پژوهش‌های او با یافته‌های پژوهش حاضر همسو است.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر می‌توان چنین تبیین کرد که بسترهای اقتصاد مشارکتی با تسهیل تعاملات بین دولت، سازمان‌های تجاری و مصرف‌کنندگان و ایجاد اعتماد بین اعضا همچنین کمک به برطرف کردن خلأهای نهادی با تکیه بر مسئولیت‌های فردی اعضا و مسئولیت‌های اجتماعی ذینفعان شرایطی برای کاربران خود ایجاد می‌کنند که بر توانمندسازی افراد و گروه‌های کمتر برخوردار و در نتیجه کاهش فقر مؤثر است. عامل ارزش محیطی عاملی است که بر اساس نتایج این پژوهش بر کاهش فقر از طریق

1. Li

2. Weber

3. Ter

4. Gazzola

اقتصاد مشارکتی تأثیر می‌گذارد. این عامل از طریق کدهای باز رفاه و بهبود زندگی، ادغام منافع اقتصادی و مسئولیت‌های اجتماعی و محیطی، پایداری محیطی و مزایای اکولوژیک بر فقر تأثیر می‌گذارد.

بر اساس یافته این پژوهش می‌توان چنین تبیین نمود که اقتصاد مشارکتی می‌تواند با کمک به ایجاد توسعه پایدار و ایجاد مزایای اکولوژیکی نه تنها در کوتاه مدت بلکه به شکلی پایدار و بلندمدت به تغییر شرایط زندگی و کاهش فقر کمک تأثیر می‌گذارد. این امر مستلزم ایفای مسئولیت اجتماعی توسط بسترهای اقتصاد مشارکتی و کاربران آنها در ارائه خدمات و در طول زنجیره تأمین است. به این منظور لازم است خط‌مشی گذاری مناسب دولتی برای حمایت از کارکرد بسترهای اقتصاد مشارکتی در راستای توسعه پایدار محلی انجام پذیرد.

این نتیجه‌گیری با نتیجه‌گیری پرز^۱ (۲۰۲۱) همسو است. وی با بررسی بسترهای متعدد اقتصاد مشارکتی و تحلیل همسویی آنها با اهداف توسعه پایدار نتیجه گرفته است که بسترهای اقتصاد مشارکتی نه تنها به بهبود پایداری محیطی کمک می‌کنند بلکه بر افزایش پایداری اقتصادی و اجتماعی نیز به‌طور مؤثر عمل می‌کند و باعث بهبود پایدار رفاه اجتماعی در گروه‌های کمتر برخوردار می‌گردند.

از میان عوامل تأثیرگذار بر ارزش محیطی عامل ادغام منافع اقتصادی و مسئولیت‌های اجتماعی و محیطی بیشترین تأثیر را در ایجاد ارزش محیطی داشته است. می‌توان این یافته را چنین تبیین نمود که به منظور ایجاد ارزش‌های محیطی از طریق بسترهای اقتصاد مشارکتی به گونه‌ای که منجر به کاهش فقر در گروه‌های کمتر برخوردار گردد، لازم است استراتژی‌های اجرایی بسترهای اقتصاد مشارکتی و خط‌مشی‌های دولتی به گونه‌ای تنظیم گردد که انگیزه‌ها و منافع اقتصادی کاربران و بسترهای اقتصاد مشارکتی با مسئولیت‌های اجتماعی ایشان در حفاظت از محیط‌زیست هم‌راستا گردد.

1. Pérez

کورتیز^۱ (۲۰۱۹) در پژوهش خود بر ویژگی‌ها و الزاماتی که لازم است بسترهای اقتصاد مشارکتی برای ایجاد پایداری محیطی در برداشته باشد تأکید کرده است و نتیجه گرفته است که به منظور ایجاد امکان استفاده از بسترهای اقتصاد مشارکتی به عنوان عاملی برای ایجاد ارزش‌های محیطی زیستی و همچنین ایجاد رفاه و بهبود زندگی در کاربران و استفاده‌کنندگان از این بسترها لازم است، خط‌مشی‌گذاری مناسب دولتی و حمایت‌هایی برای پلتفرم‌ها در راستای تشویق آنها به انجام اقدامات حامی محیط‌زیست در نظر گرفته شود. وی در پژوهش خود بر مزایای اکولوژیکی اقتصاد مشارکتی تأکید کرده است، لیکن حصول این مزایا را بدون خط‌مشی‌گذاری و اقدامات فعالانه مبتنی بر مسئولیت اجتماعی ممکن ندانسته است و از این رو پژوهش‌های وی با یافته‌های این پژوهش مبنی بر اهمیت ادغام منافع اقتصادی و مسئولیت‌های اجتماعی و محیطی هم‌راستا است.

بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش می‌توان نگاهی جدید به نحوه تأثیر بسترهای اقتصاد مشارکتی بر کاهش فقر داشت و نتیجه گرفت مهم‌ترین عاملی که باعث تأثیرگذاری بسترهای اقتصاد مشارکتی بر کاهش فقر است ایجاد اشتغال و درآمدزایی و در مرتبه دوم ارزش‌آفرینی اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی از طریق ایجاد شرایط خوداشتغالی در افراد کمتر برخوردار است.

بر این اساس پیشنهاد می‌شود خط‌مشی‌های دولتی بر حمایت از خوداشتغالی و اشتغال افراد کمتر برخوردار در بسترهای اقتصاد مشارکتی متمرکز شود. همچنین پیشنهاد می‌شود پلتفرم‌های اقتصاد مشارکتی ابتکارات استراتژیک برای حمایت از کاربران کمتر برخوردار اتخاذ نمایند. این ابتکارات می‌تواند دربردارنده ایجاد صندوق‌های وام‌دهی کارکنان، کمک به خرید و استفاده از بیمه‌های سلامت باشد.

هرچند بر اساس یافته پژوهش ایجاد شغل‌هایی با سطح مهارت کم بیشترین تأثیر را بر کاهش فقر می‌تواند داشته باشد، لیکن نتایج این پژوهش همچنین نشان‌دهنده اهمیت کمک به افزایش مهارت در افراد کمتر برخوردار در راستای ایجاد توانایی در خوداشتغالی

است، بر این اساس خط‌مشی‌هایی که در همراهی با مسئولیت‌های اجتماعی بسترهای اقتصاد مشارکتی بتواند در راستای افزایش دانش و مهارت افراد کمتر برخوردار مؤثر عمل نماید، می‌تواند تأثیری مهم بر هر دو عامل ایجاد ارزش اقتصادی مبتنی بر کارآفرینی و همچنین ایجاد ارزش اقتصادی مبتنی بر اشتغال‌زایی داشته باشد.

از این رو پیشنهاد می‌شود بسترهای اقتصاد مشارکتی با اتخاذ ابتکاراتی استراتژیک در پیوند و تعامل با خط‌مشی‌ها و سازمان‌های دولتی متولی توانمندسازی و آموزش مهارت‌های حرفه‌ای، برنامه‌های توانمندسازی و مهارت‌آموزی را به کاربران خود ارائه و در دسترس ایشان قرار دهند.

بر اساس نتایج پژوهش در رتبه سوم اهمیت در تأثیرگذاری بر کاهش فقر از طریق اقتصاد مشارکتی عامل ارزش اجتماعی است، تحلیل کدهای تأثیرگذار بر این عامل نشان می‌دهد توانایی بسترهای اقتصاد مشارکتی بر ایجاد اطمینان و قابلیت اعتماد مهم‌ترین عاملی است که به بسترهای اقتصاد مشارکتی اجازه می‌دهد نقشی در پر کردن خلأهای نهادی برعهده گرفته و به ایجاد شبکه‌های اجتماعی و مشارکت‌های بین ذینفعان کمک کنند و در رتبه پس از آن عامل افزایش مسئولیت‌های اجتماعی است که بر ایجاد ارزش‌های اجتماعی تأثیر می‌گذارد.

تحلیل ارزش محیطی به عنوان چهارمین عامل تأثیرگذار بر کاهش فقر از طریق اقتصاد مشارکتی نشان می‌دهد که کد باز ادغام منافع اقتصادی و مسئولیت اجتماعی و محیطی مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر ایجاد ارزش‌های محیطی است. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت خط‌مشی‌گذاری در راستای افزایش پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی با رویکرد هم‌راستا سازی منافع اقتصادی با مسئولیت‌های اجتماعی می‌تواند بر هر دو عامل ایجاد ارزش‌های محیطی و ایجاد ارزش‌های اجتماعی تأثیر مهمی ایجاد نماید. از این رو پیشنهاد می‌شود خط‌مشی‌گذاری دولتی با تمرکز بر مسئولیت‌های اجتماعی و همچنین ایجاد زمینه افزایش اعتماد در بسترهای اقتصاد مشارکتی در اولویت قرار گیرد.

امیدواریم که این پژوهش با ایجاد رویکردی نوین به بررسی نقش بسترهای اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر توانسته باشد زمینه‌ساز خط‌مشی‌گذاری و تنظیم‌گری مناسب دولتی در راستای حرکت به سوی توسعه‌ای پایدار و کاهش فقر و رنج ناشی از آن در کشور عزیزمان باشد.

تعارض منافع

همه نویسندگان به‌طور مساوی در این کار سهم بوده‌اند و هیچ‌گونه تضاد منافع‌ی درباره این پژوهش نداشتند.

ORCID

Hadi Khan Mahammadi		https://orcid.org/0000-0002-9772-3971
Farshad Momeni		https://orcid.org/0000-0002-2290-6431
Raza Vaezi		http://orcid.org/0000-0001-6589-1658
Javad Samadi Rendi		https://orcid.org/0009-0007-2767-0978

منابع

- استراوس انسلم و کورین جولیت، (۱۳۹۸). مبانی پژوهش کیفی: فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای، ترجمه ابراهیم افشار، تهران، نشر نی، شابک 9789641851899.
- حاجی زاده، ابراهیم. اصغری، محمد. (۱۳۹۷)، روش‌ها و تحلیل‌های آماری با نگاه به روش تحقیق در علوم زیستی و بهداشتی. ناشر جهاد دانشگاهی، تهران. شابک ۹۷۸۹۶۴۰۴۸۸۴۸۵
- غفاری لشکناری اباذر، آقاجانی حسین، گرجی پشته مرضیه، تقی پوریان محمدجواد (۱۴۰۰)؛ واکاوی پیشران‌های شهروند فرهنگی در حوزه حکومتی با رویکرد فراترکیب، فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه توسعه اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴۶: ۱۳۹-۱۶۹.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۷۵)، فقرزدگی و فقرزدایی در ایران، وضعیت نابرابری‌های درآمدی و اشتغال در ایران. گزارش مجلس شورای اسلامی.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۹). قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات، به شماره ۲۵۸/۵۷۹۵۳ ۱۳۸۹/۸/۳۰ مصوب تاریخ ۱۳۸۹/۸/۵

- Ahsan, Mujtaba. (2020). "Entrepreneurship and ethics in the sharing economy: A critical perspective." *Journal of Business Ethics*, 161, no. 1: 19-33.
- Ahuja, Suchit, Yolande E. Chan, and Rashmi Krishnamurthy. (2023). "Responsible innovation with digital platforms: Cases in India and Canada." *Information Systems Journal*, 33, no. 1: 76-129.
- Akbar, Yusaf H., and Andrea Tracogna. (2022). "The digital economy and the growth dynamics of sharing platforms: A transaction cost economics assessment." *Journal of Digital Economy*, 1, no. 3: 209-226.
- Al-Jayyousi, Odeh, Evren Tok, Shereeza Mohamed Saniff, Wan Norhaniza Wan Hasan, Noora Abdulla Janahi, and Abdurahman J. Yesuf. (2022). "Re-Thinking Sustainable Development within Islamic Worldviews: A Systematic Literature Review." *Sustainability*, 14, no. 12: 7300.
- Barnett-Page, Elaine, and James Thomas. (2009). "Methods for the synthesis of qualitative research: a critical review." *BMC Medical Research Methodology*, 9, no. 1: 1-11.

- Benjaafar, Saif, Guangwen Kong, Xiang Li, and Costas Courcoubetis. (2019). "Peer-to-peer product sharing: Implications for ownership, usage, and social welfare in the sharing economy." *Management Science*, 65, no. 2: 477-493.
- Bonina, Carla, Kari Koskinen, Ben Eaton, and Annabelle Gawer. (2021). "Digital platforms for development: Foundations and research agenda." *Information Systems Journal*, 31, no. 6: 869-902.
- Buckley, Michelle. (2018). "Labour and the city: Some notes across theory and research." *Geography Compass*, 12, no. 10: e12400.
- Cheetham, Fiona, and John B. Lever. (2021). "People, power and politics: Developing a public sector sharing economy." *Geoforum*, 126: 244-252.
- Chuah, Stephanie Hui-Wen, Ming-Lang Tseng, Kuo-Jui Wu, and Cheng-Feng Cheng. (2021). "Factors influencing the adoption of sharing economy in B2B context in China: Findings from PLS-SEM and fsQCA." *Resources, Conservation and Recycling*, 175: 105892.
- Cohen, Boyd, and Jan Kietzmann. (2014). "Ride on! Mobility business models for the sharing economy." *Organization & Environment*, 27, no. 3: 279-296.
- Corujo, Borja Suárez. (2017). "The 'gig' economy and its Impact on Social Security: The Spanish example." *European Journal of Social Security*, 19, no. 4: 293-312.
- Curtis, Steven Kane, and Matthias Lehner. (2019). "Defining the sharing economy for sustainability." *Sustainability*, 11, no. 3: 567.
- Eckhardt, Giana M., Mark B. Houston, Baojun Jiang, Cait Lamberton, Aric Rindfleisch, and Georgios Zervas. (2019). "Marketing in the sharing economy." *Journal of Marketing*, 83, no. 5: 5-27.
- Ferrari, Mariana Zuleta. (2016). "Beyond uncertainties in the sharing economy: Opportunities for social capital." *European Journal of Risk Regulation*, 7, no. 4: 664-674.
- Fosu, Augustin Kwasi. (2010). "Inequality, income, and poverty: Comparative global evidence." *Social Science Quarterly* 91, no. 5: 1432-1446.
- Fu, Xiaolan, Elvis Avenyo, and Pervez Ghauri. (2021). "Digital platforms and development: a survey of the literature." *Innovation and Development* 11, no. 2-3: 303-321.
- Ganapati, Sukumar, and Christopher G. Reddick. (2018). "Prospects and challenges of sharing economy for the public sector." *Government Information Quarterly*, 35, no. 1: 77-87.
- Gazzola, Patrizia, Elena Mădălina Vătămănescu, Andreia Gabriela Andrei, and Chiara Marrapodi. (2019). "Users' motivations to participate in the sharing

- economy: Moving from profits toward sustainable development." *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 26, no. 4: 741-751.
- Gonzalez, Barbara, Julien Winkel, Nathalie Cobbaut, and Ria Goris. (2016). "Sharing economy: An opportunity for the poorest? An explanatory study." King Baudouin foundation. Report/whitepaper. Pp 33-37
 - Hänninen, Mikko, and Anssi Smedlund. (2021). "Same old song with a different melody: The paradox of market reach and financial performance on digital platforms." *Journal of Management Studies* 58, no. 7: 1832-1868.
 - He, Jianjia, and Thi Hoai Thuong Mai. (2021) "The Circular Economy: A Study on the Use of Airbnb for Sustainable Coastal Development in the Vietnam Mekong Delta." *Sustainability* 13, no. 13: 7493.
 - Hick, Rod. (2012). "The capability approach: insights for a new poverty focus." *Journal of Social Policy* 41, no. 2: 291-308.
 - Hofmann, Sara, Øystein Sæbø, Alessio Maria Braccini, and Stefano Za. (2019). "The public sector's roles in the sharing economy and the implications for public values." *Government Information Quarterly*, 36, no. 4: 101399.
 - Kozlenkova, Irina V., Ju-Yeon Lee, Diandian Xiang, and Robert W. Palmatier. (2021). "Sharing economy: International marketing strategies." *Journal of International Business Studies*: 1-29.
 - Lachal, Jonathan, Anne Revah-Levy, Massimiliano Orri, and Marie Rose Moro. (2017) "Metasynthesis: an original method to synthesize qualitative literature in psychiatry." *Frontiers in psychiatry*, 8: 269.
 - Lee, Kyungwon, Anne-Marie Hakstian, and Jerome D. Williams. (2021). "Creating a world where anyone can belong anywhere: Consumer equality in the sharing economy." *Journal of Business Research*, 130: 221-231.
 - Lee, Richard Philip, Ruth Isla Hart, Rose Mary Watson, and Tim Rapley. (2015) "Qualitative synthesis in practice: some pragmatics of meta-ethnography." *Qualitative Research*, 15, no. 3: 334-350.
 - Li, Ziru, Yili Hong, and Zhongju Zhang. "The empowering and competition effects of the platform-based sharing economy on the supply and demand sides of the labor market. (2021). " *Journal of Management Information Systems* 38, no. 1: 140-165.
 - Li, Dun, and Tobias Schoenherr. (2023). "The institutionalization of sharing economy platforms in China.." *Journal of Operations Management*.
 - Lin, Song, Christoph Winkler, Shanshan Wang, and Hui Chen. (2021). "Regional determinants of poverty alleviation through entrepreneurship in China." In *Business, entrepreneurship, and innovation toward poverty reduction*, pp. 41-62. Routledge,.

- Michelini, Laura, Ludovica Principato, and Gennaro Iasevoli. (2018). "Understanding food sharing models to tackle sustainability challenges." *Ecological Economics*, 145: 205-217.
- Michelini, Laura, Cecilia Grieco, Francesca Ciulli, and Alessio Di Leo. (2020). "Uncovering the impact of food sharing platform business models: a theory of change approach." *British Food Journal*, 122, no. 5: 1437-1462.
- Moghimian Borujeni, Omid, Hashem Aghazadeh, Mohammad Rahim Esfidani, and Mehran Rezvani. (2022). "Perceived Value in the Sharing Economy; The Role of Empathy, Citizenship Behaviour & Extra-Role Behaviour." *International Journal of Ethics and Society*, 3, no. 4: 8-15.
- Peng, Sumian. (2023). "Sharing economy and sustainable supply chain perspective the role of environmental, economic and social pillar of supply chain in customer intention and sustainable development.." *Journal of Innovation & Knowledge*, 8, no. 1: 100316.
- Pérez-Pérez, Cristina, Diana Benito-Osorio, Susana María García-Moreno, and Andrés Martínez-Fernández. (2021). "Is sharing a better alternative for the planet? The contribution of sharing economy to sustainable development goals." *Sustainability*, 13, no. 4: 1843.
- Quattrone, Giovanni, Natalia Kusek, and Licia Capra. (2022). "A global-scale analysis of the sharing economy model—an AirBnB case study." *EPJ Data Science*, 11, no. 1: 36.
- Ring, Nicola A., Karen Ritchie, Lakshmi Mandava, and Ruth Jepson. (2011). "A guide to synthesizing qualitative research for researchers undertaking health technology assessments and systematic reviews." <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:18903752>
- Reynolds, Megan M., Ashley M. Fox, and Yvette Young. (2021). "State level social safety nets for families coping with job loss." *Poverty & Public Policy*, 13, no. 2: 121-138.
- Rosário, Albérico Travassos, and Joana Carmo Dias. (2022). "Sustainability and the digital transition: A literature review." *Sustainability*, 14, no. 7: 4072.
- Sadiq, Muhammad, Massoud Moslehpour, Ranfeng Qiu, Vu Minh Hieu, Khoa Dang Duong, and Thanh Quang Ngo. (2023). "Sharing economy benefits and sustainable development goals: Empirical evidence from the transportation industry of Vietnam." *Journal of Innovation & Knowledge* 8, no. 1: 100290.
- Sandelowski, Margarete, and Julie Barroso. (2006). *Handbook for synthesizing qualitative research*. Springer Publishing Company.
- Saltkjel, Therese, and Ira Malmberg Heimonen. (2017). "Welfare generosity in Europe: A multilevel study of material deprivation and income poverty among disadvantaged groups." *Social Policy & Administration* 51, no. 7: 1287-1310.

- Schaefers, Tobias, Gopalakrishnan Narayanamurthy, Roger Moser, and Marina Leban. (2021). "The sharing economy at the base of the economic pyramid: How access-based services can help overcome ownership risks." *Psychology & Marketing*, 38, no. 11: 2073-2088.
- Schaefers, Tobias, Roger Moser, and Gopalakrishnan Narayanamurthy. (2018). "Access-based services for the base of the pyramid." *Journal of Service Research*, 21, no. 4: 421-437.
- Schor, Juliet. (2016). "Debating the sharing economy." *Journal of Self-governance and Management Economics*, 4, no. 3: 7-22.
- Schwarten, Geoff, Fernando Perini, and Loic Comolli. (2011). "The power of sharing: Exploring the digital sharing economy at the base of the pyramid." IDRC, Ottawa.
- Scully-Russ, Ellen, and Richard Torraco. (2020). "The changing nature and organization of work: An integrative review of the literature." *Human Resource Development Review*, 19, no. 1: 66-93.
- Sedkaoui, Soraya, and Mounia Khelfaoui. (2020). "The Sharing Economy: A Concept Under Construction." 1-24.
- Si, Steven, David Ahlstrom, Jiang Wei, and John Cullen. (2021). "Introduction: Business, entrepreneurship, and innovation toward poverty reduction." In *Business, entrepreneurship, and innovation toward poverty reduction*, pp. 1-20. Routledge.
- Šiuškaitė, Donata, Vaida Pilinkienė, and Dainius Žvirdauskas. (2019). "The conceptualization of the sharing economy as a business model." *Engineering Economics* 30, no. 3: 373-381.
- Sundararajan, Arun. (2017). *The sharing economy: The end of employment and the rise of crowd-based capitalism*. MIT Press.
- Taeihagh, Araz. (2017). "Crowdsourcing, sharing economies and development." *Journal of Developing Societies*, 33, no. 2: 191-222.
- Ter Huurne, Maarten, Amber Ronteltap, Rense Corten, and Vincent Buskens. (2017). "Antecedents of trust in the sharing economy: A systematic review." *Journal of Consumer Behaviour*, 16, no. 6: 485-498.
- Thomas, James, and Angela Harden. (2008). "Methods for the thematic synthesis of qualitative research in systematic reviews." *BMC Medical Research Methodology*, 8, no. 1: 1-10.
- Thompson, Mindi N., and Jason J. Dahling. (2019). "Employment and poverty: Why work matters in understanding poverty." *American Psychologist*, 74, no. 6: 673.

- Toye, Francine, Kate Seers, Nick Allcock, Michelle Briggs, Eloise Carr, and Karen Barker. (2014). "Meta-ethnography 25 years on challenges and insights for synthesising a large number of qualitative studies." *BMC Medical Research Methodology*, 14, no. 1: 1-14.
- Tong, Allison, Kate Flemming, Elizabeth McInnes, Sandy Oliver, and Jonathan Craig. (2012). "Enhancing transparency in reporting the synthesis of qualitative research: ENTREQ." *BMC Medical Research Methodology*, 12, no. 1: 1-8.
- Tu, Yu-Te, Ahmad Ibrahim Aljumah, Sang Van Nguyen, Cheng-Feng Cheng, Tran Duc Tai, and Ranfeng Qiu. (2023). "Achieving sustainable development goals through a sharing economy: Empirical evidence from developing economies." *Journal of Innovation & Knowledge*, 8, no. 1: 100299.
- Weber, Florian, Julian Lehmann, Lorenz Graf-Vlachy, and Andreas König. (2019). "Institutioninfused sensemaking of discontinuous innovations: the case of the sharing economy." *Journal of Product Innovation Management*, 36, no. 5: 632-660.
- Wu, Jie, Steven Si, and Haifeng Yan. (2022). "Reducing poverty through the shared economy: Creating inclusive entrepreneurship around institutional voids in China.." *Asian Business & Management*, 21, no. 2: 155-183.
- Wu, Jie, and Steven Si. (2018). "Poverty reduction through entrepreneurship: Incentives, social networks, and sustainability." *Asian Business & Management*, 17: 243-259.
- Wu, Qingjun, Hao Zhang, Zhen Li, and Kai Liu. (2019). "Labor control in the gig economy: Evidence from Uber in China." *Journal of Industrial Relations*, 61, no. 4: 574-596.
- Tu, Yu-Te, Ahmad Ibrahim Aljumah, Sang Van Nguyen, Cheng-Feng Cheng, Tran Duc Tai, and Ranfeng Qiu. (2023). "Achieving sustainable development goals through a sharing economy: Empirical evidence from developing economies." *Journal of Innovation & Knowledge*, 8, no. 1: 100299.
- Zaman, Asad. (2018). "An Islamic approach to inequality and poverty." *Journal of King Abdulaziz University: Islamic Economics*, 31, no. 1.

استناد به این مقاله: صمدی رندی، جواد؛ خان محمدی، هادی؛ مومنی، فرشاد و واعظی، رضا. (۱۴۰۳). نقش اقتصاد مشارکتی در کاهش فقر: مطالعه فرا ترکیب، فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۵(۶۱)، ۴۷-۱.

Social Development and Welfare Planning Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.